

శ్రీ కష్ట
సభారంజని

కథలు

శ్రీ వెంకటేశ వరప్రసాద కుమారచార్యుల వ్రాసినవి

కల్ప కవి:
వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్ వారిచే:

శ్రీ కటికము.

All Rights Reserved.

225

171
258

594.82799.1
715
అక్షరాల సంఖ్య

తెలుగు విద్యవిద్యాలయము
గ్రంథాలయము
వెలూరి సంఖ్య 2499
తేదీ 19-6-56

PRINTED BY
V. VENKATESWARA SASTRULU
& V. RAMASWAMY SASTRULU & SONS
AT THE VANILLA PRESS
Madras.

అక్షరాల సంఖ్య

ఉ పా ధా త ము

కొందఱు చదువుకొన్న వాకుగాను రహస్యులుగాను బాధింతులుగాను విద్యారహితములును తెలియకొకగలవారును, నుండువారు నన్ను తుదిగించు నుదహారణలోత్పన్నయియు ఆనోచందితవదనపోయియుండెదను, ఆయా దేశభాషనముచేసి నూచివ్యత చేసియుంటివేదను మీకు గలిసియుండు పథాభ్యాగ్యవిద్యావిషయానుభవమునుబట్టి సంగ్రహముగా ముఖ్యములైన యంశములు సులభతైలిగా వందఱికి తెలియజేయుటై తేదెననుగు లోకవాచకమాటలతో గ్రంథమును వ్రాసెదయను నని ప్రార్థించితివై నీ శ్రీ వెలుగోటి బంగాళు యాచేంద్ర గాపాల కుమారుండను పర్యవక్ష కుమార యాచేంద్రాభి గానుండను నగు నేను నభారంబని యను సీగ్రంథమును వ్రాయు బాకు కొంటిని.

గౌరవాదులుగాను సుఖాదివసుయములలోను సంపాద్యముగాను జరిగించెను నేమననభలలో ముఖ్యముగా నుపయోగపడుచునుండు తాత్పర్యము, అనగా పృథ్వీతపావ్యములు. ఇందులో నొకటిగాని రేకేలువేలుగాని డాన్సి చేరిగాని జరిగించుట ముఖ్యవిషయమై యున్నది. గాత్రసభ్యులతోపాటుగ యెది. యాతాత్పర్యమునకు ముఖ్యము భవము. భవతోక్త్యాదులు భావరాగతాములు.

ఇందులకు ముఖ్యముగా గావలసిన ప్రకరణములు ల మొదటిది. ఇంది ప్రిప్రతులును కసాలంబనను లగుట చేర వాదువానాదుక ప్రకరణము.

రెండవది. అంబలనస్థులత్యాగిభావములను చెలిమి చేయునక రసప్రకరణము.

మూడవది. క్షీ. విశుక్యేత్తి వశుక్యేత్తి కేత్తిగాన రసభేద, యను సమభవములుకట్టి నాయకా నాయక నిష్ఠవిభావాను భావాదులను కావ్యసాహిత్యములయందు సామాజ్యులకు రసభేదమున జరిగించునకేయంటలో ముఖ్యులనోయమైన సునీతి ప్రకరణము. పురాణము వచనప్రతునూడ రాగమానక్యకమనుటకు సులభ్యులకము పాదనంతము కేవలభవములో.

- 1. భవములకు రసేతిల తులము తెంపిం.
- 2. సులభకర్మములు తెలియక,
- 3. యులైతిల క్రూరకరణములకు
- 4. తగిలితిల అంబులక రసం కుము.

అనియున్నది.

కావున శృంగారరసప్రధానములైన కావ్యసాహిత్యములందు రాగము అత్యావశ్యకమగుట నై ముందే వ్యాచార్యము. వ్యాపది. తాళ ప్రకరణము, ఏలవంటి ఏరాగములను నేర్పరికిని చేసాట్యమునకును లయ ముఖ్యమగుటచేతను.

మనవది. ఇందుకు సంబంధించిన హిందూస్థానరాగతాళ ప్రకరణము. ఏలవంటి, హిందూస్థానీలు ఇప్పుడే వచ్చి నీర వాచ్యములు జరిగించినను లేక యిక్కడసభ్యులు హిందూస్థాన జోములకు చెల్లినను చెలిని యానందించుటకు.

అరవది. వాచ్యులినను ప్రకరణము, ఏలవంటి, తాండ వాదిసాట్యములు శిశ్రుకు జరిగించియుండుటముకట్టియు, పని నయాచులవలన లోకస్వభావస్థితిములయన విభావాదుభావములు విద్యాములు సభ్యులకు చెలిని యానందించుటకును.

ఏడవది. నీరవృత్తాదులకు తాళలయాచుపాతికల్పితావ్యములు అవశ్యకము గనుక మృగోపిజావ్యములును చడినా వాచుపా ప్రములచే వాయించు పా ప్రపాటక ప్రమముకు తెలుపు శబ్దవాచ్య ప్రకరణములు.

ఎనిమిదవది. అభినయ వాట్య గాన వాచ్య అవధానరసాస్థ్యులులను చెలినికొని యానందించుటకు దదమరూప సర్కానములు వారలకు చేయుటకు హాదికర్మరహిత్య ప్రకరణములు.

శురునిదివిది ప్రకరణములు వ్రాయవలసినవచ్చెను.

అయితే యిప్పుటివారు గ్రంథహాసావ్యములచే చూడ లేక యోచికగలవారగుటచే విప్రకరణములలో నుండు నకు యుక్తాంకములను ఏ ప్రధుగ్రహముగా వ్రాయుచున్నాను.

	పుట.	శబ్దవార్త ప్రకరణము	పుట.
అరవీసకా వృక్షము	౮౩	పొద్దులు	౯౦
వరముకా వృక్షము	౮౩	మిశ్రమలపిట్ట	౯౪
మన ప్రపంచరాయలను	ప్ర యాగ	పాండిత్య రహస్య ప్రకరణము	
వృక్షములు	౮౩	తైలకాండిత్యము	౯౪
భేరివలనము	౮౪	కాయక కాండిత్యము	౯౫
ఉష్ణములని యిచ్చుట	౮౪	కార్యకనిపాండిత్యము	౯౬
కలకాటము మొదలయిన అవలము		అభియంతిపాత్రి రామస్థ్యము	౯౮
సాక్షులవృక్షమువృక్షి.	౮౪	శబ్దవార్తారామస్థ్యము	౯౯

శ్రీ క పు.

స భా రం జ ని

సభారంజని యను గ్రంథమునందు గల ౮ ప్రకరణములు వివరింతుము—

నాయికానాయక ప్రకరణము

రసాలంబన మనస్వీప్రమమములు నాయికానాయకులు లభించుదురు. వీరినిగూర్చి తెలుపుచేయుము గలది నాయికానాయక ప్రకరణ మనంబునను.

—౧ నాయికా వివరము ౧—

ప్రసిద్ధనాయికలు, స్వీయ, వరదీయ, సామాన్య, అని మూడు విధములు.

—౨ అను స్వీయాభేదములు వివరింతుమను ౨—

స్వీయమునగా స్వామియనుకే అనురాగము గలది. ఇందు ఆవస్థాభేదములవలన గలుగు నాయికాభేదములు ౧౮. ముగ్ధ, మధ్య, ప్రగల్భ, అని స్వీయ మూడు తెలుగులు.

మూఢ్యాభేదములు ... ౪
 అజ్ఞాతయోజన ౦ ౦
 జ్ఞాతయోజన ౦ ౦
 మోక్ష ౦ ౦
 విశ్రుతమోక్ష ౦ ౦

 ౪

మూఢ్యాభేదములు ... ౪
 మధ్యధీర ౦ ౦
 మూఢ్యాధీర ౦ ౦
 మధ్యధీరాధీర ౦ ౦
 మధ్యధీరాశ్చ్యుత్తమిష్ట ౦ ౦
 మూఢ్యాధీరాశ్చ్యుత్తమిష్ట ౦ ౦
 మధ్యధీరాధీరాశ్చ్యుత్తమిష్ట ౦ ౦

 ౪

ప్రగల్భ్యాభేదములు ... ౪
 ప్రగల్భధీర ౦ ౦
 ప్రగల్భాధీర ౦ ౦
 ప్రగల్భధీరాధీర ౦ ౦
 ప్రగల్భధీరాశ్చ్యుత్తమిష్ట ౦ ౦
 ప్రగల్భాధీరాశ్చ్యుత్తమిష్ట ౦ ౦
 ప్రగల్భధీరాధీరాశ్చ్యుత్తమిష్ట ౦ ౦
 సురత ప్రీయ ౦ ౦
 సురతానందమోక్షానంద ౦ ౦

 ౪

మంధ్ర = అనగా అంగుళియోపన.
 మధ్య = అనగా సమావలక్ష్యానుపన.
 ప్రగల్భ = అనగా మలకీరీకలాహావిక. లక్ష్యము అయిం
 దివరామిష్ట గలవనుచు.

అజ్ఞాతయోజన = అనగా రమయ యోజనప్రాచుర్యాల
 మైనది తెలియనుచునది.

జ్ఞాతయోజన = అనగా తెలియ యోజనప్రాచుర్యాల
 మైనది తెలియనుచునది.

మోక్ష = అనగా లక్ష్యాభయ పరాధీనతగలది.

విశ్రుతమోక్ష = అనగా కొంత పరిపరిచయముగలది.

మధ్యధీర - అనగా అన్యస్త్రీసంభోగమువలన పతి
 యందు వ్యంగ్యముగా కొంతకాలముచేయుచునది.

మూఢ్యాధీర = అనగా అన్యస్త్రీసంభోగమువలన పతియం
 దవ్యంగ్యముగా ముమూషాన్యయులు వలనుచునది.

మధ్యధీరాధీర = అనగా అన్యస్త్రీసంభోగమువలన పతి
 ముందువ్యంగ్యవచనము చేయుచు వెంటనే అన్యంగ్యమైన
 కొనవచ్చునుగలది.

శ్చ్యుత్తమిష్ట = అనగా నిర్వహణార్థమున పరితల యధిక
 సూక్ష్మచిహ్నమువలన నెప్పనియది. అట్టి సమయములో తన
 ముందుగల సూక్ష్మచిహ్నము తెలిసి పరియయి కొంతకాల
 కముచేయుటలో నెనుకవ్రాసిన కీరాధీరాధీరములు గల
 వునది.

ప్రగల్భాక్షర = అనగా అప్రకటితవస్తువులను గురించి వచ్చిన పరియము రత్యుదాసీవభావముగలది.

ప్రగల్భాక్షర = అనగా అప్రకటితవస్తువులను గురించి వచ్చిన పరియము తిష్టవభావనాయులు చేయుచుంది.

ప్రగల్భాక్షర = అనగా అప్రకటితవస్తువులను గురించి వచ్చిన పరియము రత్యుదాసీవభావముగలది తిష్టవభావము చేయుచుంది.

శ్చేష్టవశిష్టాది భేదములు ప్రగల్భాక్షరంలపు, తనము కుంతు సూక్ష్మవశిష్టాహము తెచ్చి పరియము కొవర్తకాళము చేయుటలో ప్రగల్భాక్షర తెప్పించును ధికాక్షరాది లక్షణములు గలయవి.

— ౨ బహిర్యోగములు వివరించుట —

బహిర్య = అనగా అప్రకటితవస్తువులను గురించి : అనగా బహిర్యవభావమును గోచరముచేయుచుంది. ఇందులో కన్య బహిర్య అని ౨ భేదములు.

కన్య = అనగా అవివాహితలైన తల్లిదండ్రుల పతి కములో మంచి భారవ్యాపారముగలది.

బహిర్య = అనగా వివాహితలైన భారవ్యాపారము గలది. ఇందులో వనేక భేదములు ఉండినను ప్రాచీనోక్తములై ప్రసిద్ధములైన కొన్ని భేదములు ప్రాయబహిర్యుని.

౧ నిర్వృత = అనగా భారములేమును గోచరముచేయు చుంది. ఇంది మూడు భేదములు. వృత్తసంకీర్ణం = అనగా జరిగిన భార సురతమును గోచరముచేయుచుంది. వృత్తివ్యవహార

సంకీర్ణం = అనగా జరుగబోవు భారములేమును గోచరము చేయుచుంది. వృత్త వృత్తివ్యవహారములేగోచరం = అనగా జరిగిన భారములేమును జరుగబోవు భారములేమును గోచరముచేయుచుంది.

౨ వివర్ణ = అనగా తనవనోర్ని ప్రాయము నిరసలకు తెలియకుండా జారునికి మాత్రము తెలుపుచుంది. ఈవివర్ణ రెండు విధములు. బాహ్యవివర్ణ = అనగా బాహ్యవస్తువులను తెలుపు చుంది. క్రియావివర్ణ = అనగా క్రియలతో తెలుపుచుంది.

౩ లహిత = అనగా కొంతలయలుగడిచిన భారములే వ్యాపారముగలది.

౪ మలట = అనగా బహిర్యవభావముగలది.

౫ అనుశయం = అనగా సుతీరస్థానాదులవర్ణమును దింపించుచుంది. ఇందులో ౩ భేదములు.

౧ వస్త్రమానసంకీర్ణతలవర్ణమును దింపించుచుంది.

౨ భావిస్తానసంకీర్ణతలవర్ణమును దింపించుచుంది.

౩ పరిస్థాప్రవృత్త సంకీర్ణతలవర్ణమును అదనవర్ణముచేత పొంద జాలక దింపించుచుంది.

౬ ముదిత = అనగా నేను నమయమునోరకీర్ణవనిజారు నికెలువునకు సంకీర్ణించుచుంది.

౭ సాహితీక = అనగా పతి సమీచములోనుండగా చరించువించిజారునితో రతనల్యుచుంది.

౮ ప్రతిభావతీత = అనగా తనవనోరకము కొంత జరుగకుండాను సమయోచితముగా తెలియజారుండా "కలగని తేలుకోవని" అను బాంధువ రోగంబునది.

కా అవలంబించుట అనగా తనజాతవ్యమును ఆదు
నింది కోపము చేరి తనయందు వదిలి కనికరము ప్రకటించునది.

— సామాన్య భేదములు నిరసన చతురి —

సామాన్య అనగా ద్రవ్యనిమిత్తముగా పేరిత పుష్క
ముయిం భనుకాగము గలది.

ఉపామాన్యలో బాలిపామాన్య, అగంతుక పామాన్య,
సూక్ష్మపామాన్య, అది మూడు భేదములు

బాలిపామాన్య అనగా వివాహితురాలు గాక పుత
బాలి రిశ్యాదైత జెప్పిన లక్షణము గలయది

అగంతుకపామాన్య అనగా వివాహితురాలు వెనుక నుండి
నిండి విచ్చుచుండగా వైత జెప్పిన ద్రావణము వలెయింపనది.

సూక్ష్మపామాన్య అనగా వివాహితురాలై గాని కాక గాని
వరిగలేనిది వెనుకగాని యింటివారియొక్క ఆకుమరియి-క వై
జెప్పినట్లొక ద్రావణము సూక్ష్మముగా సంధించి ద్రవ్యము సం
పాదించి పోషకులను జెప్పియచ్చు వది. ఈసూక్ష్మ పామాన్యము
ప్రాచీను తానులేని గాని మనుష్యకాత్తములో ఉత్పి
యింపు. వరిని పుష్కమున వ్యధిచాలపోవజడకముగా జెప్పలేదు
గాన పామాన్యలో మంత్రాధ్యయము చేయవలయును.

ఇక ప్రాచీనోత్తమలయన స్వీయలో గలుగు ముక్త
మధ్యాపాస్రీధంబుననుచి చరిత్రపాపామాన్యలయింపను గలుగు
అర్థవిధనాయిత ప్రాముఖ్యము.

౧ పాస్రీధంబుననుచి, పాస్రీధంబుననుచి.

౧ వాయువృత్త అనగా ప్రియమిందచ్చుమయమునకు
తన్ను కేలికాగ్రహమును అలంకరించుకొని ప్రియమిందచ్చుమును
ప్రతీక్షించునది.

౩ విరహోత్కంఠ అనగా వలికావందన విరహముచేత
శ్రమకొందునది.

౪ విద్రుల్య అనగా సంకేత్యలమునందు వలిని గానక
చింతించునది.

౫ ఖండిత అనగా అన్యస్త్రీసంభోగమువలన వాయు
కునినై గోపించునది.

ఇందులో భావిఖండితగలదు, అనగా వతి అన్యస్త్రీసంభో
గము చేసివని తెలిసికొని వతివచ్చిన దినం కోపించినతెనని
యందుగ్ధుకృతాలై యుండునది.

౬ కలహంఠిత అనగా ప్రియమింది గోపించి వెడల
గొట్టి యవంతుకము చక్కాల్తాడవదునది.

౭ ప్రాక్షిణివతి అనగా వతిచేకాంతకము పోయిన
దున విరహము చే చింతించునది.

౮ అభివారిక అనగా ప్రియమిందు కృలమునుబోవు
నది. ఇందులోకాస్పృశిపాఠిక అనగా వాస్పలలో ప్రియం
నింసూర్తిపాఠిక. తమాభిపాఠిక అనగా వీకటిలో ప్రియమింది
సూర్తి పాఠిక. ఇ క్షుణ్ణేకభేదము లూహ్యాయము.

మఱియు వాధునిన తెప్పలదిత వాయులు ద్రవ్యవ్యవస్థ
లిక, ద్రవ్యవ్యవస్థ, నిమాగమవ్యవస్థలిక, నిమాగవ్యవస్థలిక అని
వలయు గలవి.

౧ ప్రవర్త్యక్ష్మితో అనగా క్రియను మారితో పోవుచున్నాడని భావించిపోయినను స్వాప్తి నిష్ఠాంబునది.

౨ ప్రవర్త్యక్ష్మితో అనగా దేశాంతరముతోయెడు క్రియను జారి భావించిపోయినను గురించి నిష్ఠాంబునది.

౩ పరమాంబుచ్యక్ష్మితో = అనగా క్రియను దేశాంతరమునుంచి రావోపును మరలించునది.

౪ పరమాంబుచ్యక్ష్మితో అనగా క్రియను దేశాంతరమునుంచి వచ్చుచుండగా మారి మరలించునది.

స్వాప్తివలెకాదులగు ఏ భేదములన్నియు లైకెప్పిక ద్వయా దుఃఖాని సామాన్యలను గలుగుభేదములు గాల్గి విప్రభ్రువోభ్రువక ముక్త, మధ్య, క్రగల్ప, పుకీయ, సామాన్య, శుభాయల ప్రసిద్ధులనుమలతో ఈ అనాంతరభేదములు చేయును యి యాచార్యుని వ్యాఖ్యానములకు అనాంతరభేదముల నిరూపించి బానుచిర్రోముచేయునది.

— మనవలె —

మానవలె = అనగా క్రియనుచేయు దవ్యక్ష్మితో క్రియకు ముగా గోపించుటయును పొందిక్రియనుచేయు మానవలె యుచున్నాడేమనెడిది.

ఇది లభ్యమాన, మధ్యమాన, గురుమాన, అని 3 భేదములు.

౧ లభ్యమాన = అనగా అవ్యక్ష్మివి క్రియను మారుటచే గలుగుకోవముగలది. ఇది క్రియను ఉపహరించుటచే మానవలెగలుగునది.

౨ మధ్యమాన = అనగా క్రియనుచే క్రిత్యతోయను దేదే హాకార్యగా మలయొక క్రి నామోచ్చానాచేయుటచే అని యందు గోచముగలది. ఇది ప్రవర్త్యును అన వ్యక్ష్మితోమలను మానవలెగలుగునది.

3 గురుమాన = అనగా అవ్యక్ష్మితో సంభోగవిత్తముల వలన గలుగుకోవముగలది. ఇది సావ ప్రణామములన మానవలెగలుగునది.

త్వేప్ర అత్వేప్ర త్వేప్రాత్వే ప్రతిమానునాయల కలదు. ౧ త్వేప్ర = అనగా ప్రవచనలె త్వేప్ర కెనునది.

౨ అత్వేప్ర = అనగా ప్రవచనలె వలన త్వేప్ర కెనునది.

3 త్వేప్రాత్వేప్ర = అనగా ప్రవచన లె వలన గోచ త్వేప్ర లె అంత యత్వేప్రగా నుంచినది. అనగా క్రియను దేదో నిర్వచన మా క్రి నిర్వచన ద్వివిధమాన్యములవలన క్రియను ఖలు గలుగుటగలదు అందు తోకామాన్యమున వలన ద్వివ్యక్ష్మితోకెంది చెందవ మాన్యమునాచేవగలది యునునది. ఇది 3 త్వేప్రాత్వేప్ర సుభవవ్యయనిర్వచనము.

మలీయం గర్వికలో అయిదుభేదములు. గర్విక అనగా గర్వికయనది.

౧ పాంచర్య గర్విక = అనగా తనయందు గు గోచ రగ్రముచే గర్వికయనది.

౧ క్రేమగర్విక = అనగా చింత తనయందు విశేషక్రమ గలవని గర్వికయనది.

3 విద్యాగర్విక = అనగా చింతను చింతయే గర్వికయనది.

౪ యోగవగ్యునిచేతగా పనుచువడవడవే గర్భిణులకు.
 ౧౫ గర్భిణి - అనగా నెక్కడో కుటుంబ గర్భిణి
 మనకి ఇంకలో మొదటి రెండు ప్రాచీనులు ఒప్పినవి గర్భి
 తను వర్తకమునకునునున్న ప్రాచీనుల యధి ప్రాయము వర్త
 క్తా వనగా అనర్థవ గావకాదు. ఉండెదని మఱియు
 యుక్తము.

అన్య దాభోగ దోషత = అనగా తన క్రియను మఱి
 యొకస్త్రీతో క్రిందితే అస్త్రీయనుగల విష్ణుములరు వారి
 దుష్టాదులకు. తీసింది ప్రాచీనులు వర్తకీ యుండవలసిక
 దనియు అనాభోగవిష్ణు ములు గలది అనాయికయొక్కవారిగా
 నుండవలెననియు సంకీర్తము చేయువారు కవచాదిక్షగా
 నిట్లు తోనరుం గలగవచ్చును.

కృత్త = అనగా క్రియను చేసేతలు చేసిన వారు
 హితమే నెనుండు.

వర్జ్య = క్రియను చేయు హితోహితంబుల వ్రతా
 దము తాగున హితోహితంబులు చేయునది.

అర్థ = అనగా క్రియను హితంబుచేసినవారో ననా
 తంబనే నెనుచు.

నింది, నిందిన, కంఠి, హస్తిన, అని స్త్రీ
 వాతలు వాడుగు గర్భ. ఈ వాతలకు అనుగుణము లగు
 వ్రతవహానల ర్థి: హానాలకు, నిందిన హానిమారును,
 కంఠి వ్రతము, హస్తిన, అని వారు గు గర్భ.

ఉస్త్రీపుష్పవహానల. నిందము అనయవము.యొక్క
 వ్రతముభవమారును చేస్తవచ్చును

దీనియొక్క స్త్రీపుష్పవహానలను నివోత్పయవతులు
 వాలుభేదములు అనాభోగమునకు చెల్లినందుకై,
 మామను.

వ్య - అనగా వేదాస్త్రీ.

అనిగ్య - అనగా ముష్కస్త్రీ.

విద్యావ్య. అనగా విద్యాస్త్రీ ముష్కస్త్రీగా బుద్ధులు.
 ఇవన్నియు స్త్రీయనవలెనునామాభ్యుదయి అనాభోగ
 ములచేతు అనాభోగ భవములచేతు యాభోగభవములుగా
 వనో భవములు గలుగుచున్నవి.

మఱియు కలహానిక, అనుల భావికాభ్యుదయి శాప
 రితే, కర్త విష్క విద్యావ్య వివహానామాభ్యుదయి
 విష్కాభ్యుదయి.

విప్రల్ప, ముల అధిహారకావ్యుదయి కర్తాభ్యు
 దయవన వివహాను వేగ రిందినకు.

ఇట్లు రూపే వాయుకానామకర్మలక్షణమునకే
 యాభోగభవముగా గలుగవచ్చును.

— వాయుకానామకర్మ —

౧ దూతి = అనగా వాయుకానామకర్మ అనర్థక
 నుచిమునుచిచ్చును.

౨ వాని = అనగా అనర్థకమునకు.

౩ భూ = అనగా మూలకమున, యుగమునకు.

౪ వేది = అనగా విధానమున.

౫ పాల్వేలు - అచగా వాసించును.
 ౬ ప్రాసవేణి - అచగా వ్రేయనియ్యెను బట్లెమడు
 ప్రాప్త్యాపాఠపఠిగాని, పాఠసింబితిగాని యర్థము.
 ౭ తిసిని - అచగా కడుబొంగునది.
 ౮ తిసిని - అచగా మఱియొకప్రాయము వ్రాయుచును.
 ౯ తిసిని - అచగా తిసినిగానుది పుచ్చిపుచ్చును
 కావము వుంచునది.
 ౧౦ తిసిని - అచగా వ్రేయనియ్యెను పనుచుకొనవలసిన
 దేముల వర్ణన.
 ౧౧ పుసవేణి - అచగా పుచ్చములైయుచును.
 ౧౨ తిసిని - అచగా తన మర్తమర్తములకు దెలుగు
 చరితంబు వ్రాయుచునది.
 మఱియు, పుచ్చముల బట్టలుంటి జాతప్రాప్తయే కలుగ
 వలయును అచగా, పామాశ్యకు మూత్రపదామీతులవలన బట్ట
 విన వ్రేంది యుండుటవలనను, పరితయపామాశ్యలకు ముగ్ధా
 మధ్యాస్థిముగ్ధులవలన ప్రాసవేణిలు వ్రాసియున్నారు. వీరి
 మఱియొకటానామముగా వ్రాసియున్నామనది
 తిసిని ప్రాప్త్యాపాఠపఠి, ప్రాప్త్యాపాఠపఠి, ప్రాప్త్యాపాఠపఠి
 కలుగ వచ్చునది వ్రాసియున్నాడు.
 మఱియు, తిసిని ప్రాప్త్యాపాఠపఠి ప్రాప్త్యాపాఠపఠి ప్రాప్త్యాపాఠపఠి
 తిసిని ప్రాప్త్యాపాఠపఠి ప్రాప్త్యాపాఠపఠి ప్రాప్త్యాపాఠపఠి
 తిసిని ప్రాప్త్యాపాఠపఠి ప్రాప్త్యాపాఠపఠి ప్రాప్త్యాపాఠపఠి
 తిసిని ప్రాప్త్యాపాఠపఠి ప్రాప్త్యాపాఠపఠి ప్రాప్త్యాపాఠపఠి

తిసిములకు వాటి వాసించుచున్నాను ప్రాప్త్యాపాఠపఠి వ్రే
 కలుగవచ్చునది మూత్రపదామీతుల వ్రాసి. బాహ్యక వాక్యభాషణలు
 యభిప్రాయమును వే వ్రేవందిరిని, వీరివలన వాక్యభాషణలు
 లుండు వ్రేయనముగా వాయువారి తిసిములు వ్రేయింపవచ్చును.
 మఱియు, తిసిని ప్రాప్త్యాపాఠపఠి ప్రాప్త్యాపాఠపఠి ప్రాప్త్యాపాఠపఠి

— ౧౩ —
 తిసిని ప్రాప్త్యాపాఠపఠి ప్రాప్త్యాపాఠపఠి

౧ తిసిని ప్రాప్త్యాపాఠపఠి ప్రాప్త్యాపాఠపఠి ప్రాప్త్యాపాఠపఠి
 కలుగవచ్చును.
 ౨ తిసిని ప్రాప్త్యాపాఠపఠి ప్రాప్త్యాపాఠపఠి ప్రాప్త్యాపాఠపఠి
 కలుగవచ్చును.
 ౩ తిసిని ప్రాప్త్యాపాఠపఠి ప్రాప్త్యాపాఠపఠి ప్రాప్త్యాపాఠపఠి
 కలుగవచ్చును.
 ౪ తిసిని ప్రాప్త్యాపాఠపఠి ప్రాప్త్యాపాఠపఠి ప్రాప్త్యాపాఠపఠి
 కలుగవచ్చును.
 ౫ తిసిని ప్రాప్త్యాపాఠపఠి ప్రాప్త్యాపాఠపఠి ప్రాప్త్యాపాఠపఠి
 కలుగవచ్చును.
 ౬ తిసిని ప్రాప్త్యాపాఠపఠి ప్రాప్త్యాపాఠపఠి ప్రాప్త్యాపాఠపఠి
 కలుగవచ్చును.
 ౭ తిసిని ప్రాప్త్యాపాఠపఠి ప్రాప్త్యాపాఠపఠి ప్రాప్త్యాపాఠపఠి
 కలుగవచ్చును.
 ౮ తిసిని ప్రాప్త్యాపాఠపఠి ప్రాప్త్యాపాఠపఠి ప్రాప్త్యాపాఠపఠి
 కలుగవచ్చును.
 ౯ తిసిని ప్రాప్త్యాపాఠపఠి ప్రాప్త్యాపాఠపఠి ప్రాప్త్యాపాఠపఠి
 కలుగవచ్చును.
 ౧౦ తిసిని ప్రాప్త్యాపాఠపఠి ప్రాప్త్యాపాఠపఠి ప్రాప్త్యాపాఠపఠి
 కలుగవచ్చును.

అభవమని - అజ్ఞాభయకృషణసూచి కామక్రివయమని
స్వ్యాభ్యాభ్యా క్షిచాయులేనివాడు.

౧౦, జియతి, ప్రతిమను ఈముక్త్యులే న్నీలమగల యవ
ప్రావాంతవభేదములు గలంగ వచ్చును, ఈర్ష్యాహూత
ప్రయ క్షభేదములున్న క్షిచిచి క్షుచార్మున, చీలవంటి ఈ
కాశములుగో ద్యులమున చీలమనుకీర్ష్యాహూత ప్రయ క్ష
భేదములు గలంగవచ్చు "మోక్షోకాశాల్ క్షిచి" అను ప్రకా
శముగ వసానాద్యము గలగులు కావలె, ఖండితా, తీరా
ధీవా, మోక్షకాలాద్యమలని సంప్రదేయములకీర్షిచిచి యథా
వలభములుగా గలంగవచ్చును, వానిచి బులింగవాచకము
లగావామిద్దేవకీము చేసికొనవలయును.

విభజనవిధములు

౧ కీర్షిచార్ము - కామసంబంధి కొంచెము కిష్కర
సామ్యముగలవాడు. మనోహరైక వాచకము లలియం దను
క్షహముగలంగజేయువాడు.

౨ విలమను - కళాకాశ్రమమునకు మూర్తము సామ
ప్ర్యము గలవాడు.

౩ మును - వాయువాాయో సంభావవతునుడు.
౪ చిమోషకములకువలెనా వాడు.చేలవహించువాడు.

అపకావయములు

౧ కీర్షిచార్ము - క్షిచ్యము, కీర్షణ, కీర్షణము, మనో
చిమో - కులము గ. ౫౫౫.

౨ కీర్షిచార్ము - కీర్షణము కీర్షణము కాశముగల
వాడు.

౩ కీర్షకాయము - కాంతియం బుష్టియు NDA యాదె
తచే ప్రకృష్టప్రకాశము.

౪ కీర్షిచిలును - ముద్భ్రాంకములగులును.

వాయుకావాయక్రమలములగులును.

ర స ప్ర క రణ ము.

అలయవస్థితల్యాధికావములను తెలపుచివయంబులు
గలచి వసప్రకరణము అనయమును.

అనేక కవార్షములు గలిసియుండును - చరసాయన
ముగా తెన్నేర్చువచో అట్లు విభావాయులసాద్యకాశాదీభావ
ములు కలిసిన స్థాయీభావము వసయోషముగా న్నోచుచున్నది.
ఈరసము నా విధములని ప్రాచీనవిదంబితము.

౧ క్షిచార్ము, ౨ కీర్షణము, ౩ కీర్షణ, ౪ కీర్షణము,
౫ కీర్షణము, ౬ కీర్షణము, ౭ కీర్షణము, ౮ కీర్షణము,
౯ కీర్షణము. ఈవసయమున వాయువా కము.

౧ కల-స్థిలమప్రమదలసి గలగ్గింభోగవచయకాధి
లావ.

౨ కీర్షణము - కీర్షణార్ములములైన కీర్షణములగులు
మనోచిమోషము.

3 కమల - బంధవశమనాచలనీత గలుగుచుండును.

౪ వీరము - లోకో స్థైర్యశక్తియులులేయు నతిద్రయ త్నము. శుభములో వానినీ, వయోవీర, యుద్ధవీర, మేమా వీరములు ౪ భేదములు. ఇందులో వాత్సల్యము అనునది వయోవీరములో వేరువచ్చుచని ప్రావీణులుచెప్పియున్నాదు అది నుకూలు, వీరవలె కరణాగ్రముచైవనానిది వలెనుండుండు చ ముందువలె మరయోగ్యమిగాని శిశువులయందు గలుగు వాత్సల్యము మృత్యువలె మైనదియు శిశువలెకాన్యము వచ్చును గలుగలేదు. గనుక ప్రత్యేకముగా వాత్సల్యవశమని యెప్పుడవలెనని ఇతరవ్యాఖ్యానాంతల సిద్ధాంతము.

౫ భయంకరము - క్రూరాకారము జాచలులవలన అనరాహి మగువారు విరుచువలన గలుగునీతి.

౬ వీరశక్తిము - మధ్యభయానకస్థైర్యమాంశులవలన చూచువలన గలుగుచుండువ్యాధి.

౭ తాద్రము - అవకాశములేత మద్యుప్రజ్వలించునది.

౮ ఆశ్చర్యము - అత్రాశ్చర్యము అయితే స్తుత్రలను జా చుటక. గను, పంకగూం విరుచువలనను, చునమ్మకగలుగు వాశ్చ ర్యము.

౯ భాగము - విషయవైరాగ్యమును గలిగించు మనో నిస్సేదము. శక్తియూ శక్తులు కన్నెటి విభావానుభవ వాత్సల్యము, భాగము గలవు శృంగారవశమునమాత్రము శక్తిక వివరించుచున్నది.

౧౦ భాగము - విదేశిక యథాసంభవములక గలుగు వలన జాచుకొనుచుండు.

శక్తికములను వాచుచున్న విభావము తెన విధములు.

౧ అలంబనము - పని యనుష్ఠాయాభావము, శృంగార వశము, మొదలవాక్రియని కలుగుచున్నచో అట్టి రూపవిస్త్ర స్థి ప్రసూఫలు అలంబనము.

౨ ఉద్వేగము - స్థిరమగుట గలిగి: గతిచ్చున శక్తి పొందించునది. అలగ్రాహము, చాక్కి, స్వేచు, వయస్య వైర మలయాని: ఇంద్రమణి: ఇది: కారూక .

అనుభావము - వారణమైన విభావములేన అయితే ముక్త్యుమై వృద్ధిపూర్వ వాని ననుగించి, వాహ్యత్యుప్రకా శింపలేయు కటాక్షభూషణవచులు.

పాత్రిక భావములు

- ౧ స్థుంభము - విషయ జోషములు.
- ౨ ప్రళయము - అశయాపాదమున నగుమూర్ఖ.
- 3 బృంభణము - కన్నెట్టి.
- ౪ గృభము - నెమట.
- ౫ విస్మరణము - గర్భవహాశ్యము.
- ౬ లోమహృదము - పులకాంకురము.
- ౭ కంఠము - కంఠము.
- ౮ వికల్పత - మెంబోట్టు.

శుభాత్రికభావము - కొంచులవాదము. శక్తి కౌవలేను వలనను ప్రకారమును గలుగు మృత్యువలన అనుభావములలో ముందుగలియు, లోకముల ప్రా: ము: విషయభవభూషణము, చాక్కి, కాన్య భావములు: ఇది: విభావము: ౨

సత్యస్వరూపములలో నమనమునును నవి ప్రకాశించుటచే
సాక్ష్యములని యున్నందున నిది తనకారణములు గావనియు
అయితే సభ్యులకు విభావానుభావనలచాలా భావములచే గలుగు
వయిన కలుభావములగుటచేత వసకార్యములలో జేరువనియు
సాక్ష్య, నములకు ఏ ప్రచేదనారు.

— ౨౨ భావలోకము. ౩౩ —

౧. ఏ ప్రాధమికభావోగేవ్యయమునకు విద్విత్తీగణక
మున స్త్రీకారాస్థాయిగా వెంటవెంట నమనించి పహచాయ
లంగా బుద్ధులవిగాన ను వారు అనయమును.

౧ విశ్వమును జేరియును నిర్వచించుట.

౨ శ్రమ-విహా-ములచే జెనుటపాదములకు మనశ్శక్తి
కర్తములు.

౩ వైషమ్యము-వినయముచే మననములబ్రాప్తింతుట.

౪ జాత్యము-వనియుం తోచుచుండుట.

౫ క్షామ-శక్తికర్త బహువికల్పము.

౬ తాముచేయుచున్నవికాని భయమనుట.

౭ తన-కారణమును స్థింపజేసి తో యని నుం
యించుట.

౮ అస్తి-వ్యక్తిత్వము కే గలుగుతునుచేత.

౯ వాచి-ము-నిలకు అనకార్యముచేయు మననములందు
గలుగుచుండు.

౧౦ గర్భము - నాతో నగును పరివర్తనా యని
యొక గర్భించితి తన్ను జాగ్రమకొనుచిత్తైవ్యత్వము.

౧౧ అవేగము - ఇష్టానిష్టప్రాప్తిలక్ష గలుగు మువ్వ
శ్రమము.

౧౨ భృతి-మనముల గృహాన్వేషములు చెందుట.

౧౩ స్తుతి-పూజ్య మనుభవించినవానిని కలమనోనుట.

౧౪ చాచలము-రాగ ద్వేషబహుకర్మకర్మలక్షణము.

౧౫ దీ గర్భ-కలకు ఏర్పడనివలన గలుగుచుండుము.

౧౬ అనాత్మ - నేన మతో-వాచ్య భాగముల ఆరాగ
మును మనుగునుచుండుట.

౧౭ త్రేణ - మువ్వలతోచము.

౧౮ విహారము - వివిధోపాయభంగము.

౧౯ మదిము - అనాపాచాయలక్షణ గలుగు కర్మకర్మ
చహితలతోచము.

౨౦ జౌత్వకర్మము - సమయాత్మకమర్మము, లేక జాగు
శోక్తలాంబి.

౨౧ మతి - అభ్యవినయము.

౨౨ నిర్మల - చిత్తవిహారము.

౨౩ మోహము - మోహము.

౨౪ పోధము - మోహము.

౨౫ మృతి - మనో-దోష్టము.

౨౬ మునము-ఇష్టప్రాప్తిలక్ష గలుగు సంకోచము.

౨౭ అలవ్యము - చేయవలసినకార్యములయందు మనో
దోష్టము.

౨౮ వికర్మము - చందేహాపావ్యము.

౨౯ సుత్తి - అరినిర్మలము.

- 3౦ ఆనూయ-విమల యతిశయిత్యము సహితమంచుట.
- 3౧ ఆధ్యాత్మము-వృద్ధి కౌశలమున బానిసేవించుట.
- 32 భ్రమముచేతపాతకవృత్తానములే కలుపుటంచుట.
- 33 అర్చనాతి - మచ్చభావేశముచే గలుగు విచిత్ర విభావము.

విభావము.

ఈనామకాన్నియం వచ్చి కడములయందు వచ్చి గలుగుట. యిభావభావములుగా వగువాళ్లను మాత్రము చూచు కొనవలయు.

— శ్లోకాశీర్షణ ౧౮ —

- ౧ భావముచేసినట్లుగాయోగ్యతామాత్రము.
- 2 భావము-అభావము కొంచెము స్పృహమగుట.
- 3 భావ-అ-చతు బాగుగ ప్రకాశించుట.
- ౪ బాగుము-ప్రయమిం జూచి స్త్రీకి గలుగు తాత్కాలికాప్య

౫ మాధుర్యము - వర్ణావలంబములలో భూషణము చేసే విధిలో ప్రకాశించుట.

6 ప్రకాశము - అసామాన్యము గలిగిన గుణశీలాదుల ప్రకాశించుట.

7 ప్రకాశము - ప్రయమియంటి యందు తలంపుచేత భూషణముచేత వర్ణావలంబముగా భరించుకొనుట.

8 ప్రయమియంటియందు వనవలించుట ప్రకాశించుట.

౯ కలిసివలించు - ఉలిక్కివచ్చుట, ఎందుకే కొనవచ్చుట, ఎందుకే నులోచనము, తనముగూచిన యుక్తులను విచారించి, ఈ నాలుగుగూచిన చేష్టావిశేషము.

౧౦ మోక్షాదులము - కథానా - వే వరంబులము తెలుపుట.

౧౧ అలితము - పాగపగు నేతావిశ్వాసము.

౧2 విన్నిత్రీ - సొమ్ము లభ్యముగూనుండినను బ్రకాశించుట.

౧3 విబోధకము - ప్రయమింభయం దనాదనము.

౧౪ విహృతము - తనయంకీకారమును తెలుపవలంబిన మునుమున మానకుండ్లి ప్రయమిం తెలుపుట.

౧5 చరితము - తనకూర్మము వే భయము.

౧6 వాసితము - చువ్వించువలంబగు కర్మముచేత ప్రకాశించుట.

౧7 కుట్రులము - సురతానందముచేత చంకమతాదులను గుట్టెలుగకుంచుట.

౧౮ కుచూపాలము - ప్రయమియంకమోహచామ్యము.

— శ్లోకాశీర్షణ ౧౯ —

౧ చమిత్రీ - ప్రయమిం ప్రతికో జూచుట.

2 చింత - ప్రయ మాధుర్యముచేత విచారము.

3 చంద్రుతి - ప్రయమిం వదలెదగా కావించుట.

౪ సూక్ష్మము - ప్రయమింకముల కొనవచ్చుట.

5 అకలి - ప్రయమియంకమోహము, వేములను వచ్చుచుండుట.

- ౬. లాభము = మోహమున కేరించుట.
- ౭. అజ్ఞాత్యాగము = ప్రియమనియింపగలగు మోహము అతిశయించినందున, అజ్ఞాపిచి యుచుటలో జెప్పఱునుట.
- ౮. గమనము = ప్రియనియొద్దకు చానే జోవుట.
- ౯. మూర్ఖు = అలమోహమున మూర్ఖులుట.
- ౧౦. భక్త్యుత = ప్రియలాభమునంగల్గు నిష్ఠనీర్ఘటే దృష్టి జొంకలు.

— ౩ కృపారము — ౨ విధములు —

- ౧. సంభోగకృపారము = అనగా బాహ్యభక్త్యంతర కరుణగలది.
- బాహ్యకరి = అనగా అనిగన పథకర చంకకర చులు ౧-౩ భేదములుగలది.
- అభ్యంతరకరి = అనగా చాసెం బ-భవైవములతో జేసినది.
- ౨. విస్త్రలంభకృపారము = అనగా ఇందు పెక్కు-భేదములు గలవై.

అంతుప్రసీద్ధులు—౪

- ౧. అభిలాష = అనగా సంభోగకృపారము గలుగు మోహము.
- ౨. వివహము = అనగా కలిసి యుచుబాంధులులే గలుగు వివహము.
- ౩. క్రూరుత్వం = అనగా ప్రియమనిగాని తానుగాని జేసెంకొనుటలో వంకరించు గలుగు వివహము.

- ౪. మూఱము = ఇది ౨ విధములు.
- ప్రణయమూఱము = అనగా నితరహేతు కృ. ద్రియని యింప గోచముగలుగుట.
- ఈర్ష్యామూఱము = అనగా అత్యస్త్రీ సంభోగజరిర జోచము.
- ఈర్ష్యామూఱము మూఱము ప్రమథులను గలుగదు గల్గినయెడ రహాభాషమగుచు, తక్కి-వ విస్త్రలంభకృపార భేదము అన్నియు, వీనాలుగింటిలో వంకరూర్షులములు.

— ౩ రహా భావములు —

- ౧. స్త్రీప్రమథులలో నొకరి స్త్రీ రితే యొకరియింపట.
- ౨. వీరులకలిసి అభివర్ణించుట.
- ౩. ఒక స్త్రీకి వనే ప్రమథులుగాని నేకకాలములో నుంఱుగమున్నట్లు చెప్పట.
- ౪. అనేకప్రమథులను నేకకాలములో నొకస్త్రీయను మోహము గలుగుట.

గ ఉత్తమ జాతిస్త్రీకి వీరునియంచును ఉత్తమని వీదస్త్రీయింపను సాంబర్యవతికి వుంబియంచును రహాం సాంబర్యవతియంచును యావనస్త్రీకి వృద్ధవియంచును యాం ప్రమథుని వృద్ధస్త్రీయింపను రహిగల్గుట రహాభాషమగుట, వసువహ్యులు రతులవర్ణించుటయు ప్రాచీనులు రహాభాషము త్రింద జెప్పినారుగాని, "అహోహీ వసుక" సాంబర్యం, శబ్దార్థాభాష్యం" అనులక్షణములలో వీరి వక్షగ్రాహ్యులు.

యను కనువచ్చితి రతులును కర్మించుచున్నది, గావున నది
వసాభావములని చెప్పవచ్చును. ఇకను దీనికి గతియేమిన్నను,
చక్కాది. గరిమిని ద్విప్రభులును వానినుంది మోహము
గరిగింట్లు చెప్పి. సాభావ మనలనిట్లు తోచుచున్నది.

౧ భావోపయము - అనగా ప్రభవతః ఆకాభావము
కలుగుట.

౨ భావోపి - అనగా గరిగిన మోహోత్పాదక భావ
ములు కలుగుట.

౩ భావవికలననగా నొకరికినికొకభావముచూచు మఱి
యిట్టి భిన్న భిన్న వగలభావములుగా వారివారిపోవుట.

౪ భావశబలత - అనగా ఏవయినభావములుగాని
భిన్న వగలభావములుగాని భూత్యభూత్యోజ్యములుగా భావ
ములు ప్రభువును వికల్పించుచు విడిగి ప్రభువును నీటికి వసేభావ
ములు కలుగుట.

కను అనుచు వికల్పించుభావ పాస్తిక సుఖా భావ
ములవలన గలుగు సుఖవికలము. అయితే కరుణ, భయ, భీష్
త్వాదు - సుఖవికలవారికి ముఖ్యముగా నెట్టివచ్చి వసత్వ
వ్యధవలనము గలుగుచు యున్నవనిచోచును. అట్లుగాను,
ఎట్లనగా కార్యవిధానము - ఆ కార్యమును ననుభవించువారికి
సంతోషమును, ఇతరమునీ. కార్యవిధానములందు,
శ్రోతృవృత్తులు - విద్యుత్ అంగు - కర్మించుచు కామాదిక
విధానముల కార్యవిధానములందు ముక్తికాముక్తిక

నామముగా సభ్యులు ద్వి ప్రభవతరులులు వారలను సుఖమా
వచ్చి వసత్వముల వరిగిండును చున్నది గాన కార్యవిధానము
యితో విద్వజ్జిని ననుభవించువారికి సుఖ హేతువులుగావు.

అయితే కృపాగారము అనుభవించువారికి సుఖ హేతువు
గాదా! యనియందును, సంభోగకృపాగారము భాయికా నాయ
కులకు సుఖమావము గానచున్నవారిని విప్రలంభమువంది
గలుగు వకావర్ణలు అనుభవించువారికి సుఖ హేతువులనినా!
గావున సభ్యులకి సుఖ హేతువులగును.

అయితే కార్యవిధానములయందు కాములకుగలుగు
నీలాదిమోగవలయు వ్యభిచరించుచును సభ్యులకు గన్నీలు
గాలరేదా! గనుక. వీరలకుమాత్రము సుఖ హేతువు లెట్లును
వని కంటింతుకు, అట్లుగాను సభ్యులకు కామాదివిప్ర దాఖమును
వారి యుక్తువులువచ్చుట సుఖాంగముయిన దుఖమేగాని
వాస్తవముఖముగాను. ఎట్లన, బాస్తవముఖమైతే, ఎకరేని
కార్యవిధానములను వివము వాదమునోచుచునా! కార్య
సామాజికలకె రసానుభవము - శవంగతి కువీరకాయలవాడు
చెప్పిన కనుగంగాభవములో నిందుల విస్తారము వ్రాయబడి
యిచ్చితి చూచుచు.

స భా వం జం చూ కము.

తెలుగు విద్వద్విద్యావంతుః
ప్రొ. ప. లక్ష్మణు
మార్చి 24 1917
పే. 1960

సంగీత ప్రకరణము

సంగీతమును గూర్చి తెలుపు విషయములుగలది సంగీత ప్రకరణములందును.

“శ్లో. తిగుళ్ళేర్చి పనుళ్ళేర్చి బేర్చిగావసంభాసే”. అను మధువమును బట్టి నాయుకానాయకనిష్ఠ విభావాను భావాదులను కావ్యవాఙ్మయములను సామాజికములను రసత్వములను బరిణమించు కేసులలో సంగీతము ముఖ్యపాత్రము ముగుచున్నది.

పురాణము జనువులను గూడ రాగ మావశ్యకములను ముచ్చూర్ణముగ పాలించుము కేషభములో.

౧. మనవంశములనుండి రుద్రులు వెలువలు నేరుడవళ్ళు భావము తెలిసిరాగ సమితివైదువు శ్రీ రాగ పదకేవైవ సభనుండి బురగాముల్ చేతువలయు. అనియున్నది.

కనగీతము ౨ విధములు.

౧ గూర్మము - అనగా సీర్వప్రసాదమై భవతయుచి కే ప్రసాదం బడినది.

౨ దీర్వము - అనగా నాయుకానాయకములయందు పాదుక గలిసి మహాపాదుకముగానుండు శక్తి.

ఇందును క్రమీక గొనుము.

క్రమీ - అనగా శ్రవణగోచరమును ప్రాప్త్యాద్యభ్యుచి.

అనుభవము - అనగా క్రమీక చెనుకవారి ననుకరించి వినుటకుండును నాచమన.

స్వరము - అనగా ఆభ్యుచి, స్వరీకృతీకృతీ గోచరము చేయుచున్నది గాబట్టి స్వరమునికేను - ఇందుకు స్లో స్వరము జనుతి శ్రోతున్నీ క్రమీ స్వర ఉచ్యతే. అనియున్నది.

ఈస్వరములు వక్షము, బుధభము, గారభారము, మధ్యము, సంధము, కైవతము, నిహారుము అని ఏర్పర్చువ్వరములు.

క్రమీల వలన శుభస్వరములు, శుభస్వరగత క్రమీల మేళనమువలన వికృతస్వరములు ఈయన్నింటి మేళనము వలన పూర్ణ రాగములుగా ముందు జనకరాగములు పుట్టుచున్నవి.

ఈజనక రాగములలో గొన్ని స్వరములు వర్ణములై జోదవహువన భేదములు గలిగి వానిచేత జన్యరాగములు పుట్టుచున్నవి.

స్వరీకృతీకృతీ ప్రకాశక్రమీలు ౫ వీధులు గొనునవి ౨౨ క్రమీలు ఈ ౨౨ క్రమీలలో గొన్నికొన్ని చేతి కృత స్వరములయిన వనియు, స్వరములకు ఏకైక శ్రోతు. అనియు.

- 1 ఆచార మంత్రమునకు క్రతువులు.
 - 2 ఆచార మంత్రమునకు 3
 - X ఆచార గాంధారమునకు ౨
 - రు - ఆచార మంత్రమునకు క
 - ౪ ఆచార మంత్రమునకు క
 - 5 ఆచార మంత్రమునకు 3
 - వి - ఆచార నిమిషమునకు ౨
- ౨.౨

ఉత్తరము క్రతువుచే న్వరములయినవి కాత్త
ములో చెప్పబడియున్నది.

ఉత్తరముల ముఖతః పాడిమాస్త్రమునకు, వీణాది
యంత్రములచేత పాడించుటకును, చదువక యుకొకరికి
జ్యోతిష కలపిన మాటలుగావున్న యవిగాన, క్రతుల చేదులు
ప్రాయుక లేదు.

— శ్రీస్థావరము —

మంత్రము వీరిస్థావరము వ్యాకరణము.
మంత్రమును వీరిస్థావరము కలిగియు.
వ్యాకరణము వీరిస్థావరము ముఖము.
వీరిస్థావరమునకును పాడిమాస్త్రమునకును
ప్రాయుకలుగా వాడవలె, యుపస్థావరములయినవి.
ప్రాయుకలుగా వాడవలె, యుపస్థావరములయినవి.

ప్రాయుకలుగా వాడవలె, యుపస్థావరములయినవి.

౧ మంత్రము - ఆచార మంత్ర మంత్రము
వాధార క్రతుగా నేర్పబడునది క్రతువునది.

౨ మంత్రము - ఆచార ఆధారము మంత్రము
మంత్రమునకు గాంధారము ఆచారముగా పాడిగా ఆ మంత్రము
మంత్రమునే ఆచారమంత్రముగా పాడిగా క్రతుగా నున్నది.

3 గాంధారము - ఆచార మంత్రమునకు
మంత్రము మంత్రము మంత్రము ఆచారముగా పాడిగా
మంత్రము గాంధారమునకు వాధారమంత్రముగా క్రతుగా
మంత్రము, ఇది మంత్రము పాడిగా పాడిగా పాడిగా
మంత్రము పాడిగా పాడిగా పాడిగా పాడిగా పాడిగా
మంత్రము మంత్రము మంత్రము మంత్రము మంత్రము

పై వ్యాఖ్య లక్షణములను చదివు లక్ష్యములు ౨

౧ పై వీరి ఆచార మంత్రములు.

౨ మామనీవీగ ఆచార మంత్రములకు పై వీరి
వీరియును మంత్రములకును వ్యత్యాసములనుచేయుటకు
మామనీవీగ ఆచార మంత్రములకు, లక్ష్యమును
పాడిగా పాడిగా పాడిగా పాడిగా పాడిగా పాడిగా

— వీరిస్థావరము —

శ్రావణములో వారు గాంధారు క్రతువులను ౧౨
ఇంతిగానూ. తంబూళ్లలో క్రతువులను చేసి. తారములను
౧ కూడా చేసి ఆచార మంత్రములను 3 కూడా చేసి
౧౨ స్థావరములను. రుక్మములను క్రతువులు క్రతువులు,
అవి యీ ౧౨ ఇంతిగానే పాడిగా పాడిగా పాడిగా
పాడిగా పాడిగా పాడిగా పాడిగా పాడిగా పాడిగా

మందరములను పుణ్యక్షేత్రములుగా భావించుటకు
 గాదు. ఈ కుండలములను మేళించుటకై మును. వీని కింది
 మీర్చనలను పుణ్యక్షేత్రములను గాను కొల్లమొత్తి యీ
 క్రాంతిలోనిన్ని యిన్ని గాగములలో ఆర మెట్లుందితే ఓక
 సారిత కుండ్రిలోనే ఆ ప్రాంతాలు కలనున్నవి వ్రాసు
 బదియెన్నుతి. అది అంత ప్రమాదముగా లేదనివదను, అప్పు
 వట్టులు కుండలములను పుణ్యక్షేత్రములుగా మేళించి వది
 యివలదిగా మన్నుండుక వీని మేళించుకొల్ల యిందులో
 వ్రాసులేదు.

— పీఠకర్తృకముల ప్రస్తావన —
 కుండలముల మేళనము

కు.క	కు.గా	కు.చ	కు.చె	కు.చి
కు.క	కు.గా		కు.చె	కు.చి
కు.క	కు.గా		కు.చె	కు.చి
కు.క	కు.గా		కు.చె	కు.చి
కు.క	కు.గా		కు.చె	కు.చి

ఇది కుండలముల ప్రస్తావన. కుండలములను కలిపి
 కొన్నిక 30. కుండలములను పుణ్యక్షేత్రములుగా భావించుటకు
 ప్రతిమధ్యమముల మూర్తములు కుండలములను పుణ్యక్షేత్రములుగా
 యిదియే ప్రస్తావన. కుండలములను మేళించుటకు పుణ్య
 కుండలములు. ఈ కుండలములను మేళించుటకు, ఇవి కుండలములను
 గాగములు.

వీటిను ప్రత్యేక ప్రత్యేకముగా సంఖ్య తెలియలేదు
 వేళ్ల పాట్లకు వ్యతిరేకములు వివరించుచున్నాను.

2.2 మేళనములయొక్క రెక్క తెలియజేయు పీఠకర్త
 మేళనములనుండు రెండవములను కాదివ, బాదివ,
 పాదివ, యాద్యులై, అను రెక్కలను బాధనలేదు.

౧ కవకాంఠి - అనగా కాదివ, యను సంఖ్యలను క
 రములయెవలం యుకారమువలన ౧ సంఖ్యయగుచున్నది కాబట్టి
 కాదివలో, క, అను రెండవము మొదటికి అక్షరకారము వాని
 యందు గలదిగాన ౧ కుండలముని కండ్ల - రెండవ యెడలము
 రెక్కలను గానవలయును నిషేధార్థమున తెలుపు వకారమును.
 రెండవయెడలముగా జేర్చినందున రెండవయెడలమును వకార
 మును రెక్కలను గూడదు.

దీనివ్యవస్థ.

కు.క కు.గా కు.చ కు.చె కు.చి
 అన్నియు కుండలములను.

౨ కవకాంఠి - అనగా యాద్యులై, అను రెక్కలో
 యుకారములను రెండవవర్ణము కవకము గనుక అక్షరచేదనాది
 గాగల మేళనములను రెండవ మేళనమున చేతు.

ఇచ్చటనున్న పుణ్యక్షేత్రములను కవకమునకుండు వ
 ముగా నిషేధార్థమును తెలుపు వకారమును జేర్చియున్నందున
 రెండవవర్ణములను రెక్కలేదు.

దీర్ఘము.

౪౭ కు.గాం. కు.మ. ౪౦ కు.తై. తై.వి. నిహారములో వికృతి స్వరమయిన తైశి నీహారముచుట్టివది తక్కిన వన్ని శబ్దములే.

౩ గాఢాత్తి = కాఠివలో ౩ వర్ణమయిన గళారము మొదలగ గలిగినందున ౩ మేళమవి : ౩:౩ ౨ వర్ణము వకార మయినందున లెక్కబనిలేదు.

దీనికీర్ణము.

కు.వి. కు.గాం. కు.మ. చం. కు.తై. కా.వి. కాళిలిహారము వికృతము గలిగివది.

౪ వవృతి = యాచ్యష్టా అనులెక్కలో ౪ వర్ణమును వకారమునాదిగా గలది గాన నాలుగో మేళమనంబు - రెంభవ వర్ణము వకారమయినందున లెక్కబనిలేదు.

దీనికీర్ణము.

కు.వి. కు.గాం. కు.మ. చం. కు.తై. తై.వి.

౫ మావనతి - పాఠివంద అనుసంఖ్యలో ౫ కను మకారము నాదియందుగలది గాన ఐదో మేళము. నకారము లెక్కలేదు. ఇంకనుహింస కుఠిలగ వకారమూహ్యంబు.

దీనికీర్ణము.

కు.వి. కు.గాం. కు.మ. ౪౦ చ.తై. కా.వి.

౬ తానమాది - టాఠివనలో ౬ వర్ణమయిన వకార మాదియందున్నందున ౬ మేళము.

స్వరము.

కు.వి. కు.గాం. కు.మ. చం. కు.తై. కా.వి. దీనిలో అన్ని కుఞ్జములును, చట్పులితైవతమును కాళిలిహారమును వికృతి చుట్టివది.

౭ నేనాచి = యాచ్యష్టా అనులెక్కలో ౭ వర్ణమును వకారమాది గాగలదిగాన ౭ మేళము.

స్వరము.

కు.వి. పా.గాం. కు.మ. చం. కు.తై. కు.వి. గాంధారములో వికృతిగలిగివది.

౮ పానుమత్తోడి = యాచ్యష్టా అను సంఖ్యలో ౮ వర్ణమును పాకారమాదిగాగలదిగాన ౮ మేళము.

స్వరము.

కు.వి. పా.గాం. కు.మ. చం. కు.తై. తై.వి. గాంధారములోను నిహారములోను వికృతి గలిగివది.

౯ ధేనువ మేళము = టాఠివనలో ౯ వర్ణమును ధకారము ఆదియందు గలదిగాన ౯ మేళము.

కు.వి. పా.గాం. కు.మ. చం. కు.తై. కా.వి. దీనిలో నిహారము వికృతి.

౧౦ నాకంప్రియ - ఇది మొదలు బాహుంక నిశేప
 ముగా తోక్క బాహుంకయము. అనగా ౨ వర్ణముయొక్క
 సంఖ్యను ముందు చేసికొని మొదటి అక్షరముయొక్క సంఖ్యను
 దాని వెంటిగా వేరువలయును. మొదటనుండు నిశేపాన్త
 మము దెలుపు చకారమును మున్నవేయవలయును, రెండ
 వవర్ణముయన అక్షరముయొక్క ౧ ౬వ అంకమును ముందుగా
 చేసికొని వకారముయొక్క సంఖ్యను దాని వెంటిగా చేసి
 కూచితే ౧౦ మేళముని సంఖ్య.

కీర్తియరము.

శు.౩ సా.గాం శు.ము పం చ.రై. శై.ని

౧౧ లోపిప్రియ = కాపివలలో మొదటివర్ణములగు
 కకారముల వెంటిచేసి ఓక్కోకసంఖ్యను వెంటి చేసికొని
 చేసినందున ౧౦ మేళమును వున్నది.

శు.౩ సా.గా శు.ము పం చ.రై. కా.ని

౧౨ మాహుకరి = ౬౧ ౨౩ మాహుమేళమునకు ౧౨
 మేళమును వున్నది, శు.౩ సా.గా శు.ము పం చ.రై. కా.ని

౧౩ గాయకప్రియ = యి.౧౩ మాహుమేళమునకు ౧౩
 మేళము, శు.౩ అం.గా శు.ము పం చ.రై. శు.ని

౧౪ వసుకాభరణము = క ౧ వ క రెండవమాహు మే
 సందునకు ౧౪ మేళము, శు.౩ అం.గా శు.ము పం చ.రై. శై.ని

౧౫ మాహుమాహువగోళ = య ౧ మ ౫ దేరి ౧౪
 మేళము, శు.౩ అం.గాం శు.ము పం చ.రై. కా.ని

౧౬ చక్రవాకము = క ౧ చ ౬ దేరి ౧౬ మేళము
 శు.౩ అం.గా శు.ము పం చ.రై. శై.ని

౧౭ మూర్తకాంత = య ౧ స ౭ వేరితే ౧౭ మేళము.
 శు.౩ అం.గా శు.ము పం చ.రై. కా.ని

౧౮ పోటకాంతరి = త ౧ పోటకూడా ౧౮ మేళము,
 శు.౩ అం.గా శు.ము పం చ.రై. కా.ని

౧౯ ఘంటకార్యని = క ౧ ఘంటకూడా ౧౯ మేళము,
 చ.౩ సా.గా శు.ము పం చ.రై. శు.ని

౨౦ వక్రక్షరని = క ౨ వకారమును సంఖ్య లేకుండు
 మున్నవేర్ణములయందు కూడాచేరి ౨౦ మేళము, చ.౩ సా.గా
 శు.ము పం చ.రై. శై.ని

౨౧ కీరవాణి = క ౨ క ౧ కూడ ౨౧ మేళము, చ.౩
 సా.గా శు.ము పం చ.రై. కా.ని

౨౨ భరహార్యప్రియ = క ౨ భ ౨ కూడ ౨౨ మే.
 చ.౩ సా.గా శు.ము పం చ.రై. శై.ని

౨౩ గోమణిపాఠి = క ౨ గ ౩ కూడా ౨౩ మే.
 చ.౩ సా.గా శు.ము పం చ.రై. కా.ని

౨౪ వసుకాభరణము = క ౨ చ క కూడా ౨౪ మే. చ.౩
 సా.గా శు.ము పం చ.రై. కా.ని

౨౫ మావరంబని = ర ౨ మ ౫ కూడ ౨౫ మే చ.రి
అం.గా శు.మ చం శు.స్తై శు.ని

౨౬ చాచుకేరి = ర ౨ చు, కూడ ౨౬ మే చ.రి అం.గా
శు.మ చం శు.స్తై శై.ని

౨౭ పదసాం = ర ౨ ప ౨ కూడ ౨౭ మే చ.రి అం.గా
శు.మ చం శు.స్తై కా.ని

౨౮ పొరికాంభోరి = ర ౨ పొ రూడ ౨౮ మే చ.రి
అం.గా శు.మ చం శు.స్తై శై.ని

౨౯ తీరకలరాధారము = ర ౨ థ ౯ కూడ ౨౯ మే
చ.రి అం.గా శు.మ చం శు.స్తై కా.ని

౩౦ సగావంబి = గ ౩ వి.మే.భావమును నెలుపుకార
ముఖు పున్నయంచవలెను గావ ౩౦ మే చ.రి అం.గా
శు.మ చం శు.స్తై కా.ని

౩౧ యాగక్రియ = గ ౩ య ౧ కూడా ౩౧ మే చ.రి
అం.గా శు.మ చం శు.స్తై శు.ని

౩౨ రాగవర్షని = గ ౩ ర ౨ కూడా ౩౨ మే చ.రి
అం.గా శు.మ చం శు.స్తై శై.ని

౩౩ గాంకేయభూషణి = గ ౩ గ ౩ కూడా ౩౩ మే
చ.రి అం.గా శు.మ చం శు.స్తై కా.ని

౩౪ బాగధికృతి = గ ౩ బ ౪ కూడ ౩౪ మే చ.రి
అం.గా శు.మ చం శు.స్తై శై.ని

౩౫ శూరిని = ల ౩ శ ౪ కూడ ౩౫ మే చ.రి అం.గా
శు.మ చం శు.స్తై కా.ని

౩౬ చలవాటం = క ౪ ౬ కూడ ౩౬ మే చ.రి, అం.గా,
మ.స్తై, కా.ని, శు.మ, చం.

ఈముప్పదియాలు మేళకర్తృరాగములు శుద్ధమధ్యమ
మును మధ్యమంది ప్రస్తుందితే వైశిష్ట్య ప్రకారము
౧౨ యింద్లో బల్లబని శుద్ధవిశ్వక్సేపములకుబచ్చి యాలు
చక్రము శేర్వకుచున్నవి గనుక ఆరాగలు ముప్పదియాలు
శ్రేణులు గలిగె.

ఇక విదే ప్రకారము ప్రతిమధ్యమమును మధ్యమంది
యిదేరిగ శుద్ధవిశ్వక్సేపము ప్రస్తుందితే యిదేరిగ ౩౬ భేవం
బులు గలుగుచున్నవి గనుక కడమ ముప్పదియా-అంటికి శుద్ధ
విశ్వక్సేపములు వ్రాయవలెను.

౩౭ మేళము మొదలుకొని ౨౨ మేళమువఱకు వేదలు
మాత్రము సంఖ్యకు పరిగాచున్నవి గనుక శేష్లకు లెక్క విచిన్న
మాత్రము వ్రాయవలెను.

౩౮ పాలగము = ల ౩ ప ౨ కూడా ౩౮ మేళము.

దీనివ్యవము

శు.రి, శు.గాం, ప్రతిమధ్యమము, చం, శు.స్తై, శు.ని,
౩౦ బిలార్కవము = ల ౩ బ ౨ కూడా ౩౦ మేళము.

౩౯ విఖావరాం = ల ౩ ఖ ౯ కూడా ౩౯ మే
౪౦ వచనీతము = చ ౪ వకారమునకు లెక్కగా పున్న
పట్టవలయును కూడ ౪౦ మే.

౪౧ పావనీమీళము-౪ క పా ౧ మాడ ౪౧ మే
 ౪౨ రఘుస్త్రియము-౪ క ౨ మాడ ౪౨ మే
 ౪౩ గవాభోధి-౪ క ౩ మాడ ౪౩ మే
 ౪౪ కళక్రియము-౪ క ౪ మాడా ౪౪ మే
 ౪౫ శుభ్రాంతువరాధి-౪ క ౫ మాడ ౪౫ మే
 ౪౬ వర్ణాభిమాన్వయే-౪ క ౬ మాడ ౪౬ మే
 ౪౭ సువర్ణాంశు-౪ క ౭ మాడ ౪౭ మే
 ౪౮ దివ్యమణి-౪ క ౮ మాడ ౪౮ మే
 ౪౯ భవభోజి-౪ క ౯ మాడ ౪౯ మే
 ౫౦ వామనారాయణి - మ ౫ నకారమునకునున్న మాడ

౫౦ మే

౫౧ శామన్వయము-౫ క ౧ మాడ ౫౧ మే
 ౫౨ లామన్వయము-౫ క ౨ మాడ ౫౨ మే
 ౫౩ గమనశ్రమము-౫ క ౩ మాడ ౫౩ మే
 ౫౪ కలకంఠాభి-౫ క ౪ మాడ ౫౪ మే
 ౫౫ శ్యామలాంశు-౫ క ౫ మాడ ౫౫ మే
 ౫౬ తల్పాభి-౫ క ౬ మాడా ౫౬ మే
 ౫౭ సింహాక్రమకర్మము-మ ౫ ౭ మాడా ౫౭ మే
 ౫౮ పామనంతరి - మ ౫ ౮ మాడా ౫౮ మే
 ౫౯ భవమతి - మ ౫ ౯ మాడా ౫౯ మే
 ౬౦ వీరమతి - త ౬ ౦, మాడ ౬౦ మే
 ౬౧ కాలితామణి - త ౬ ౧ మాడా ౬౧ మే
 ౬౨ వివేకస్త్రియ - మ ౬ ౨ మాడా ౬౨ మే
 ౬౩ లలింగి - త ౬ ౩ మాడా ౬౩ మే

౬౪ బావస్త్రియ - త ౬ ౪ మాడ ౬౪ మే
 ౬౫ మేడకాస్త్రియ - త ౬ ౫ మాడ ౬౫ మే
 ౬౬ చిత్రాంబరి - త ౬ ౬ మాడ ౬౬ మే
 ౬౭ సువారిత్రి - త ౬ ౭ మాడ ౬౭ మే
 ౬౮ జ్యోతిష్కరూపిణి - త ౬ ౮ మాడ ౬౮ మే
 ౬౯ భావస్త్రియ - త ౬ ౯ మాడ ౬౯ మే
 ౭౦ వాసికాభూమణి - స ౭ ౦, మాడ ౭౦ మే
 ౭౧ శోక - స ౭ ౧ మాడ ౭౧ మే
 ౭౨ రవకస్త్రియ - స ౭ ౨ మాడా ౭౨ మే

ఇది యెన్నిరెండు మేళకర్తల కేర్లు.

జగ్గరాగములు

మేళకర్తలు - అవగా జనకరాగములు ఇది వైశ్యప్రాసన విదుర్వలన శుక్లస్వరములు వికృతి స్వరములు చేర్చి ప్రస్తుత రిందువది గాన విది సంభ్రాన్త స స్వరములతో జేరివి. అయి కొన్ని- జనకరాగములను జగ్గరాగములునువది. ఒకస్వరము ఆరోహణములోగాని, అవరోహణములోగాని, కొన్నింటి రెండులోగాని, ఒకస్వరము స్వరముగా నుండుట హడవ మవియు, అదేరీతిక రెండుస్వరములు వర్ణములై కమండల బోవవమవియు జగ్గరాగ మున్నది.

మేళకర్త - అవగా జనకరాగము ౧ కి స స్వరములు ఆరోహణావరోహణములయందు సంభ్రాన్తముగా వ్రాసి దాని క్రింద నవక భేదము. క్రకాగముగ స్వరవర్ణములు జేర్చి ప్రస్తుత రీతిలో జగ్గరాగ మున్నది.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100

ఈ ప్రస్తావనమువల్ల పుట్టిన అక్షరాల గములు.

సంపూర్ణ హేచవళేకములు 1 = అనగా అరోహణములో సంపూర్ణముగా నుండి యనారోహణములో నొకస్వరము వర్జ్యముచేయు లేకములు:—

1 సంపూర్ణ బౌద్ధవ లేకములు 10 = అనగా అరోహణములో సంపూర్ణముగానుండి అనారోహణములో రెండుస్వరములు వర్జ్యముచేసి లే, యగు లేకములు.

2 హేచవసంపూర్ణ లేకములు 1 = అనగా అరోహణములో నొక స్వరము వర్జ్యమై, అనారోహణములో సంపూర్ణములుగా నుండునవి.

3 బౌద్ధవసంపూర్ణ లేకములు 10 = అనగా అరోహణములో 1 స్వరములు వర్జ్యముచేరి అనారోహణములో సంపూర్ణములుగా నుండునవి.

4 హేచవహేచవ లేకములు 9 = అనగా అరోహణములోను, అనారోహణములోను నొకస్వరము వర్జ్యముగా నుండునవి.

5 హేచవబౌద్ధవ లేకములు 10 = అనగా అరోహణములో నొకస్వరము అనారోహణములో 1 స్వరము వర్జ్యములుగా గలవి.

6 బౌద్ధవహేచవ లేకములు 10 = అనగా అరోహణములో 1 స్వరములు అనారోహణములో సంపూర్ణము వర్జ్యముగా నుండునవి.

7 బౌద్ధవసంపూర్ణ లేకములు 10 = అనగా అరోహణములోను, అనారోహణములోను 1 స్వరములు వర్జ్యములు గలవి.

అంకురము లేము మేక క్రమమున జడరాగము గ.శి జవ్య
భేదములు రంభ ఈక్రమమున ౭.౨ మేకంబుల కన్నులతోని
కెరలరూ జడరాగంబులు పుట్టె నీనిశి. మూర్ఖనా ప్రస్తావ
మని పేరు.

అయితే వై మేక క్రమలో బుట్టెవది కొన్ని కొన్ని జవ్య
రాగములు మాత్రము చామకలోనున్నవి.

— అంకములు —

ఈరాగములకు రాగాంగ, ఉపాంగ, క్రియాంగ,
వేకాంగములని ౪ భేదములుగలవు—ఈ వేకాంగమునే భాషాం
గమందురు.

౧ రాగాంగము - అనగా సంపూర్ణములయిన మేక
కర్తృ రాగములు.

౨ ఉపాంగము - అనగా వై మేక క్రమ వలన జెడవ
పాదపాది వ్యక్తములనే బుట్టెవి.

౩ క్రియాంగము - అనగా రాగస్వరములకు వక్రము
మేయగా బుట్టెవది. ఇది హిందూస్తానీలోములో మిగుల వాడు
కగా వున్నది. ఇక్కడకు స్వల్పముగా వాడుకగలదు.

౪ వేకాంగము అనగా రెండేదిరాగములకు గలుపుట
వలన బుట్టెవది.

ఈరాగములకు న్యూపాంగ గ్రహస్వరములు గలవు వీళ్లు
వలన రాగవ్యూహము దోకగా వేర్పడుచున్నది. ఏట్లన—

— న్యూపాంగ గ్రహములు —

౧ వ్యూహము - అనగా వొక్కొక్క రాగమునకు అల

లయవపుటకు సంగతి వివర్యముయొక్క కొవన ఆస్వరము
పావనీలుపుట.

౨. అంకస్వరము - అనగా అయా రాగములలో సంగతి
వేసి అలపించు నపుడు విశేషముగా ఆస్వరమునే వ్ర-చియను
చుండుట. దీనినే రాజస్వరమూ పేరు. అనగ. ౨.

౩. గ్రహస్వరము - అనగా రాగము నారంభించునపు
డేను, మధ్యమధ్య సంగతి నారంభించునపుడేను, ఆస్వరము
లోనే యారంభించుట.

ఇట్లు అయా రాగముయొక్క చూడమీర్చుడుటకు న్యూ
పాంగ గ్రహస్వరములు ఈ యారాగములకు నిది యని యిది
ప్రాచీనులు నిర్ణయించియున్నాడు.

స్వర ప్రస్తావము వ్రాసి వ్ర యోజనము లేదు - ఎందువల్ల
నుటే పాదయోగచోట స్వరములబట్టి యిదిగిలే, యిదియున్న వ
భేదమనియు దీని క్రింద నిన్ను భేదములు పుట్టినవనియు వికవిన్ను
భేదములు పుట్టినోపుచున్నవనియు, వస్త్రోద్భవము చెప్పుటకు
మమత్కారముగా నుపయోగించునదియేగాని, మఱయోగచానికీ
మరేదాదు.

ఇట్టి వ్యుత్తరప్రస్తావము, లోక ప్రస్తావము, వి. శ్కా-
ప్రస్తావము అనగా అరంభ రాగముల ప్రస్తావని. ఇది తోక
ముందుట, పాండిత్యసూచకమేగాని సభలలో ముపయోగము
లేదు. గయక విడిచి చెట్టుటయ్యుండు.

— వాది, మహలి, వివాది, అంకవి స్వరములు —

స్వరవిషయములో, వాది, మహలి, వివాది, అంకవి, ౩,
గ. రా. లు భేదములు గలవని చెప్పెను.

౧ వాచి = అనగా ఆరోహణము - నదిగమనభవించిగమన భవించిగమనభవించి భవించి భవించి.

౨ సంవాచి అనగా ఆరోహణము నిభవమగరిపభవ మగరిపమగరిప మగరిప గరిప రిపన.

౩ వివాచి అనగా సమగరిపతిగమ రిచ్చమగరిపమపగర్వ భవించిగమనభవించి భవించి భవించి.

౪ అనవాచి అనగా పరిగ రిపమ గమనమనభవభవని భవ.

ఈలను స్వరసంహారములలో ముఖ్యము లయినవి, శబ్దవికృతిస్వరాలిగా వై తెప్పినవన్నియు మానుచివీచియను అన్యతేకాచమీగమంతు ఇంచకాచతోకలయను.

— చరిత్రాక్షరములు —

ఇవీలలో చరిత్రాక్షరములనియు, చరిత్రాక్షరము లనియు, శబ్దగలవ్ర, అందులో చరిత్రాక్షరములు ప్రాయమున్నవి, ఎప్పుడగా.

౧ కంఠీశము వీలయొక్క తంఠివి యొకవచన భవముగా వాచింపుట.

౨ మూర్ఖత = స్వరములను ఆరోహణానారోహణముగా వాయించుట.

౩ కాలము - రుచితేత చోకభక్య మధురయంగ మీటుట.

౪ స్వరము = ఆరోహణాంతస్వరములను మధ్య శ్రేణులు.

౫ ప్రత్యాహారము = అనగా అట్లవే ఆరోహణమును జ్ఞుట.

౬ అనుస్వరము = చ్చమీలతి యొకస్వరములనులూగున చేయుట.

౭ బాటు తంఠినిమీటి కొమ్మి స్వరములయందు బాటుట.

౮ విజయం = ఎవమచేతో తంఠిని ౧ మెట్టుమీలిననే అర్థమీలప్పుట - ఈయొక్కట క స్వరములు కలకు వలదు యొక్కవప్పును.

౯ నోళ్ళు = ఎవమచేతోనే తంఠ్రులుమీటును స్వరములు చ్చుట.

౧౦ వాలుకావ్యము, మీటుట, యారెండును తెవమ చేతోనేచేయుట.

— వివాచక ప్రాణములు —

౧ శ్రుతి = అనగా శ్రుతిసూక్ష్మట

౨ మీటు = అనగా త్వరతోమీటుట

౩ లోమీటు = అనగా కింఠిమీటుట

౪ వెలిమీటు = అనగా అతర్వననే వై క్తి పలుమాటు మీటుట

౫ చ్చుట = అనగా త్వరతోమీటి మధ్యమవేలితో నగమట

౬ వినుచ్చు అనగా అలూదినవాన్ని వాగావించివైట్టుట.

౭ తేదమీటు అనగా మధ్యమవేలితోమీటుట

౮ సమమీటు = ఆకగామధ్యమవేలు త్వరతోవచ్చు మీటుట

౯ క్షైరమీటు అనగా త్వరమధ్యమవేలితో వచ్చు ముగామీటుట

అయితే చేసేయములో మాన్యము పితృమిత్రభాదా
దులుగా గరిష్ఠము చేసి వాడుచున్నారు. గనుక అవభావ
ములుచేయు పాపమును అన్యజాతిమాన్యముగాను పాడుచున్నను.

— శ్రీయా ప్రాసాదము —

ఇశ్రీయా ప్రాసా అక్షయము వ్రాముచున్నది.

శ్రీయలు మాన్యశ్రీయలనియు, శ్రీశ్రీయలనియు
౨ విధములు.

మాన్యశ్రీయలు ౮
శ్రీశ్రీయలు ౮

౧౬

— విమాన్యశ్రీయా విధము —

ఈమాన్యశ్రీయలో విశ్వశ్రీయలు ౪ శశబ్దశ్రీయలు
౪ అని ౨ విధములు.

విశ్వశ్రీయలు

౧ ఆవాదము-అనగా చేరినముచుండుట
౨ విహ్యోమము - అనగా విద్యుట అనగా అనుడిచిన
చేరిన విద్యుట.

౩ విమేషము-అనగా చేయివిప్పి చేతి వివరించుట.
౪ ప్రవేశము-అనగా కరము శ్రీంజి కౌముపుట.

శశబ్ద శ్రీయలు

౧ కృతన - అనగా విశేషణ శక్తిము.
౨ కర్షణ - అనగా కుడిచేతితో నూనవేయుట.

౩ భాగము-అనగా ఎడమచేతి భూతశక్తిము.

౪ అన్నిపాపము-అనగా తెంపనచేయుటను భూతింపిన
శక్తిము.

— శ్రీయ శ్రీయ విధము —

౧ భృవశ్రీయ-అనగా ఎడమచేత్తములో కుడిచేత్తము
చేత భూత చేయుట.

౨ సర్వీ-అనగా భూతచేసినయనుచు విహేత్తమును వైక
త్తుట.

౩ కృష్య - అనగాఎడమగుంది కుడిచేత్తమునకు
కానిద్రుట.

౪ వచ్చివి - అనగా అహాత్తమే దిగువ చూచునట్లు
చారుట.

౫ విస్థితి - అనగా అహాత్తమేవెరిగా చుట్టుట

౬ విశేష్ట-అనగా అహాత్తముచెయ్యనే ప్రాణాలుగును
ముడిచి తెంపకను చేయుట.

౭ కలౌ - అనగా అహాత్తమే మీదికి చూచునట్లు
ఎత్తుట.

౮ సలిక-అనగా అహాత్తమే చక్కగా దిగువకుచుండుట.

౯ లోమునమును అరుద్రుక, స్రుక, క్షుకు, క్షుక, కాక
పాపములుగల భాగము అన్నింటిని ఈగు. శ్రీయలును వాక
వలయు కనిభరకాంక్షము.

అంక ప్రాసాదము

అంకము అనగా అంకము

౧ అనుభవము - ప్రాయశ్చిత్తము ౧.

దీనివేర్లు

అవ్యయము, అవ్యక్తము, వాచనాసీకము, వ్యంజనము, అనువాసకము, విరామము.

౨ భువము - ప్రాయశ్చిత్తము ౨

దీనివేర్లు అనగా అర్థాయమామములు.

వలయము, వింద్యు, భృవము, అబరము, చక్రము, అభ్యమాత్ర.

౩ లభువు - ప్రాయశ్చిత్తము

దీనివేర్లు

భవశబ్దము, నిర్వాణశబ్దము, ప్రాప్త్యము, మాత్ర, శరము.

౪ గురువు = ప్రాయశ్చిత్తము ౪

దీనివేర్లు.

కళ, క్షమ, క్రమము, విల్ల, స్వియాత్రము, యమశబ్దము.

౫ భువము - ప్రాయశ్చిత్తము ౫

దీనివేర్లు

త్యక్తింకము, సా. క., ప్రమాత్ర, సోమోద్భవము, ప్రకృతి, ప్రకృతి, ప్రకృతి.

౬ కాళిదాసుని ప్రాయశ్చిత్తము +

దీనివేర్లు

కల్పనీయము, చతుర్మాత్ర, నిశ్చయము, మా ప్రయత్నము, రంగభువము, మాంసపాచము.

అనుభవమునకు ౨ అంకములు

చతుర్మాత్రము ౪ అంక

లభువునకు ౪ అంక

గురువునకు ౧౬ అంక

భువమునకు ౨౪ అంక

కాళిదాసునివేర్లు ౩౨ అంక

ఈ క్రమమున నున్నతంబు తెలిసి వచ్చవలసివచ్చింది. ఈ అంకములకు ప్రాయశ్చిత్తము చెప్పివ్రక్తియలు నవనంబు యేకాంకం.

అంకములు

కాళిదాసుని = ఎవనమునకు వచ్చితియను, నువ్వనునకు వ్యవ్యయమును తీర్చుముఖమునకు వకొకమును, దిగువనునకు వదిలియను, ఈలాగు చేశ్యనిశ్చయలచేత కాళిదాసుని వాచనశబ్దము

భువమునకు వ్యయమునకు వచ్చితియను, అనాచ, విష్యాని, ప్రవేశ, అనునీ నిశ్చయలచేత, ఈ రక్తియలచే వాచనలయను.

గురువు = మాన్యక్తియలలో చేరిన శిష్యునిము, చేశ్యక్తియలలోని వదిలియను, ఈక్తియలచే నవనంబును.

లభువు = మాన్యక్తియలచేత శిష్యునికే అప్రమాది ప్రమాణముగా వాచనలయను.

ప్రమాణమునా స్థితియైన శిష్యులును మగల అష్టాంగుల ప్రమాణములో అష్టభాగమువ్రోసి చతురంగుల ప్రమాణముగా వాడవలయును.

అనుప్రథమశిష్యులును మగల అష్టాంగుల ప్రమాణములో బాల్లభద్రాగమువ్రోసి వ్యక్తులను ప్రమాణముగా వాడవలయును.

— ౩ గ్రహాక్షరములు —

సూక్ష్మవాములు క విధములు

౧ అతితగ్రహములవలన గీతము ముందువదిలి తాళము వెనుక చదువునది.

౨ అనాగతగ్రహములవలన తాళము ముందువదిలి గీతము వెనుక చదువునది.

౩ అనుగ్రహములవలన తాళము గీతము వదుకాలముగా నడచునది.

౪ విరుద్ధగ్రహములవలన తాళము, గీతమునకు విషమముగా నడచును.

దీనివర్ణమును భరతదీనులు ౩ విధములుగా చెప్పరున్నారు. ఎట్లనగా— తాళారంభాక్షరమునకు తస్మిన్ తాళాక్షరములు రెండుభాగములు వీరి తాళారంభమునకు ముందు గీతము వదిలితే ౧, ౨ అక్షరము అనియు, — తాళారంభము ముందువదిలి గీతము వెనుక చదువుట అని అనాగతము అనియు, — తాళారంభములోనే గీతము నడచుటగా వారంభించునది, నమము ౧, ౨, ౩, — అనుచు రేఖంబు అచ్చు ప్రముఖుల మాన్యులకు నున్నది.

— ౧ వచనము —

ఈభాగము తాళము చేసి యున్నవారు గలవలె ప్రేమలతో నొక వర్ణమువోచు - మిగుత లున్నవారులు సరిగానుండుటచే రెండుభాగములు చేయువచ్చును. తాళాక్షరములు సరిగానుంటే మాత్రలో నొకవర్ణమువోచే తస్మిన్ వీరిగానుంటి గనక యది రెండుభాగములు చేయుటకు ఒక యున్నవారులు భగము చేయవలసియుండును. అక్షరకాలము మొదలుకొనియే మునుష్యులు వాడతగినవని ప్రవచింపబడుచున్నది. అట్లు అష్టాక్షరములో గీతమారంభించి వాడ వల్ల లేదని మఱివొందలు తాళముయొక్క యే అక్షరకాలములో నైపుతే అక్షరము మొదలు ప్రాక్షరము వఱకు జరుగు మార్గకాలములో నొకమాత్రం అక్షరములు "వరితి" అని యందుకొని తాళ అయియొక్క యే అక్షరములో నైపుతే ఒక యున్నవారులు సరిగా మార్గకాల మాత్ర మొదటియున్నవయిన "ధ" యను వక్షరములో గీతము సరిగా చెల్లుతుంటే యది సమగ్ర వాచుచును,

అయోక్షరమునకు సంబంధించిన "ధ" యను వక్షరము వెంటి "రి" యను వక్షరములో గీతము ఎత్తుతుంటే, అయోక్షర మతిక్రమించి "రి" యను వక్షరములో గీతము త్తనుచు, నిదియ నాగతిమనియు.

అయోక్షరమునకు ౩ వ యున్నవయిన "రి" యను వక్షరములో గీతము ఎత్తుతుంటే, అది యుచి కాలమునకు వచ్చి గనక ఇది విరుద్ధమగుచును.

అయోక్షరమునకు ౪ వ యున్న "ల" యను వక్షరములో గీతము త్తనుచు, అక్షరముయొక్క వెనుకటియున్నవారులు నిది

ముందగుచున్నదిగాన, నీరము అతీతమైనందున అతీతగ్రహమనియు, నిట్లు చెప్పుచున్నాను.

అక్షరప్రకరణము

చతుశ్ర, త్రిశ్ర, ద్విశ్ర, ఖండ, సంస్కృము, అని ౫ జాతులు.

౧ బ్రాహ్మణజాతియైన చతుశ్రజాతికి లఘుకాలము ౪ అక్షరములు.

౨ క్షత్రియజాతియైన త్రిశ్రజాతికి లఘుకాలము ౩ అక్షరములు.

౩ వైశ్యజాతియైన ద్విశ్రజాతికి లఘుకాలము ౨ అక్షరములు.

౪ శూద్రజాతియైన ఖండజాతికి లఘుకాలము ౧ అక్షరములు.

౫ సంస్కృజాతికి లఘుకాలము ౯ అక్షరములు.

అక్షరముల వ్యక్తిత్వము

చతుశ్రజాతి బ్రహ్మజాతి గావున బ్రహ్మకు ౪ ముఖము లాటరత దీనికి ౪ అక్షరములు లఘుకాలమాయెను.

చతుశ్రజాతియొక్క లఘుకాలమైన ౪ అక్షరములను మూడింట నుండించగా ౧౦ అయెను. ఆ ౧౦ ను ౪ పాళ్లు చేయగా పాలు ౧ ౩. ౩ అయెను గనుక త్రిశ్రజాతికి లఘుకాలము ౨ అక్షరములాయెను.

అక్షరముల వ్యక్తిత్వము - అక్షరములు - త్రిశ్రజాతి

౩ అక్షరములును ద్విశ్రముచేయగా నైన యేడఅక్షరములును ద్విశ్రజాతికి లఘుకాలమాయెను.

ఈ ద్విశ్రముయొక్క ౨ అక్షరములును త్రిశ్రముయొక్క ౩ అక్షరములును కూడి చది అయెను ఆ ౧౦ ని సగముగా ఖండించగా ౫ అక్షరములాయెను గనుక యీ ౫ అక్షరములకాలము ఖండజాతికి లఘుకాలమాయెను.

అక్షరములను చతుశ్రజాతికి ౪ అక్షరములును, ఈ త్రిశ్రద్విశ్రములతోకూడి ఖండించబడిన ఖండజాతియొక్క అంబుక్షరములును ఈ రెండును కూడియయిన ౯ అక్షరములు సంస్కృజాతికి లఘుకాలమాయెను.

సంస్కృతభరణములో మఱికొన్ని లఘువులు చెప్పబడి యున్నవి.

ష్టకము = ముందగ్గలఘువు	౪	అక్షరకాలము
వర్ణలఘువు	౩	"
ద్విశ్రము అనగా చేశలఘువు	౨	"
ఖండము అనగా చిశ్రలఘువు	౧	"
సంస్కృము అనగా దివ్యలఘువు	౬	"
దివ్యసంస్కృము అనగా సింహలఘువు	౮	"
ద్విశ్రసంస్కృము అనగా వర్ణలఘువు	౯	"
చేశసంస్కృము అనగా వాక్యలఘువు	౧౦	"
ద్విశ్రచేశసంస్కృము అనగా		
క్షణ్ణులకాలము	౧౦	"
చేశక్షణ్ణులకాలము	౧౧	"

ఈ లక్షణములలో కొన్ని యెగువచ్చెనువనియు, గూడ నున్నవి, చూచుకొనవలయును.

→ పాత్రా లక్షణము →

అనుబ్రుతము, ప్రుతము, ఛది గి బాతులలో మిక్కిమ ములు గాత్రవ వర్ణకాంతి మాత్రము యెవలబోని కళలు చెప్పించవలెను.

చతురశ్రబాతిక వ అక్షరములు లఘుకాలము. దీనిని చెప్పించితే ౮ దీనిని చెప్పించితే ౧౬ దీనిని చెప్పించితే ౩౨ దీనిని చెప్పించితే ౬౪ దీనిని చెప్పించితే ౧౨౮.

చతురశ్ర బెన్ని బెన్నివల పాల్పించుచున్నది కళలు. ఇచ్చేవకాము ప్రకటనలకు వ బెట్టె లెక్కించెడి. ఇట్లానే మిక్కిలువలకీర్ణ బాతుల లఘుక్షరములచేత లెక్కించెడి. ఇది కళాలక్షణము.

పవనకాలములకు దీనియవయోగములేదు, పవన కాలములవగా పవనకాలములు - వీర్లు కేటానినివ్యయమున పై వివరించుచున్న లఘువులకు బాష్ట్రబాష్ట్ర అక్షరములేకనిర్ణయముగా వాచవలసివదిగాని, కదము ఆనేకకాలములకు లఘువు అనగా చతురశ్రబాతికలఘువుల కల వాలుగు అక్షరములును ఒక్కలఘువునై ఆంగములుమాత్రా వాచవలయును.

ఇందుకు చూచుచుకే భరతిములో శ్లో॥ పస్తానామసి తాలానా మేక్షు క్షాంతి మక్షుమీ అన్యేమామేవ తాలానా పాబాతిర్నివ కభ్యుతే అచియచ్చు.

మఱియు చూచుకొన్న భారతిములోని శ్లో॥ అన్యేమామేవ తాలానా పాబాతిర్నివ కభ్యుతే అచియచ్చు.

కూతవర్ణం గీతానినైక అనియున్నది గాన బాష్ట్రకు బాతి నిర్ణయము చేయుటలో అయా-కాలముయొక్క చుట్టి అక్షర కాలము ఇన్నియనుకొని మనుచాతుల కళల చెప్పలు చేసి పనిచేసితే అయా-కాలమునకు అయా-బాతికాలముని పేరు నిర్ణయించవలయును.

అనుబ్రుతు ౧, ౨ అక్షరములు బాష్ట్రగానుండును, అబాతిలో చేరినవేమని చేచ్చుటచి ౧ అధికముగానుంటే, అనుబ్రుతము ౨ అక్షరములు అధికముగానుంటే ప్రుతము చేరినట్లు లెంచవలయును. దీని చు కేరమిది.

→ లయస్థానలక్షణము →

ఇది మూడువిధములు.

౧ ద్రుతలయముఅనగా పాదుటకు సెంతవ్వరగా కాలము చేసికొని పాదవగుతో అట్లు కాలముచేసికొని పాదుట.

౨ మధ్యలయముఅనగా అంతకు చెప్పించుచుంబముచేయుట. ౩ వింఠిరముఅనగా ఆ మధ్యలయముకంటే చెప్పించుచుంబముచేయుట.

మఱియు “గీతకాలాసేనా సేకత్ర విరామాలయ” అనియు “ప్రతికాలాపికాలయ” అనియు చెప్పియుండుట చేత లయ ముఖ్యము.

కాలాక్షర కాలములలో వ్యక్తవృత్తమును గ్రహస్థానము వ్యక్తవృత్తమును అనుబ్రుత లయమాత్రము తప్పకుండ వలయును.

అనియుండును అయిదిచేత స్థానము చెమరు గాత్రవ అనలము చూచుంబు.

— యోగములు—

౧ యమయతి - సోమయామి - సోమయామి ౪ యమయతి ౫ వేదికాయతి ౬ సోమయామి ౭ వేదికాయతి ౮

ఇదితాళముల యంగములవృత్తి యేర్పడునది ఎట్లునగా -

౧ యమయతి - అనగా 111 సమాహారీయములగు నంగములు గలవి. ఎట్లునగా సోమయామి అంగము ఒకటి యెను మూడు లక్షణములుగా నుండునెడల 111 ఈ అంగములు ఈలాగే యేయింగములును యమములుగా నుండుట వలన యమయతి యనబడును.

౨ సోమయామి - అనగా ౧౦12 నదివలె

పుట్టినయందు కొంచెమును క్రమ క్రమముగా తుంకవఱకు నొప్పలునువడు నంగములుగలవి. ఎట్లునగా, వీరిసోమయామి యొక్క అంగములు ఇట్లు నదివలె యెండు నన్నమును పోగా పోగా నొప్పయువడు నేలంగములై వారలె నదివలె ప్రకారమున్న యెండు నిది సోమయామి.

౩ సోమయామి - అనగా ౨1౦౦ సోమయామి

వలె పుట్టినవలె సోమయామి కాగాకాగా రుక్మయు వగు నంగములు గలవి సోమయామి.

౪ యమయతి. అనగా ౧100 ఈ ప్రకారము

యమయతియవలె లోకములు నుండు రుక్మముగాను, నమమ లాభముగాను, కొంచెముగాను నుండునది యమయతి యనబడును, మృగనందు నుండును నుండును.

౫ వేదికాయతి - అనగా ౦1౦1౦ ఈ ప్రకారము అనుకువలె లోకములు రుక్మములాభముగాను, లాభములు గాని యెన్ని యంగములు నుండునను ముందు సోమయామి ముగా నుండునది.

౬ వేదికాయతి - అనగా ౨1౦12 ఈ ప్రకారము

నీమవలె లోకములు ముందులాభముగాను, మధ్యయుగాదు కొనకు లాభములు నుండు నంగములుగలవి వీటివలె యతి.

౭ విమమయతి - అనగా 1౦2౦౧౦ ఈ ప్రకారము

లక్షణములను ముందుగాను లోకము, ప్రసాదము లోక వ్యక్తిత్వముగా నుండు నంగములు గలవి.

— యోగములు—

శ్రీ సోమయామిలో నుండు యోగములు గలుగుచున్నవి. అవి యెన్నియు గల సోమయామిలోనే యుండుననుములు.

సోమయామి ప్రకారములు, అంగములు, సుఖ్యాత్మక, సోమయామి, మహాసోమయామి, అనునవియునునుండు సుమయామియునున్నవి.

మఱియు మేధులు జాతిలాదివిధములుగా వేరవేరై యేర్పడుచున్నవి.

ఇందుల ప్రయోగముల వ్యక్తిత్వములు యెన్నియును సోమయామి ప్రకారము యేర్పడు లోకములు లోకములో నాడు కలలోనేను. ఇందుకు నిదానము. విభిన్నతములో ౨౦౦౦ లోకములును విభిన్నతములో ౧:౧ లోకములును ఈలాగే కొన్ని

కొన్ని భరతములలో కొన్నికొన్ని భావములును నేర్పబడి వాడినారు.

ఈనాటిభావములు ప్రాచీన లేఖనముల క్రోడీకేపించిన గాన నీ ప్రస్తావనాముఖ్యములలో వివరించుటచే వివరించుటలో ప్రయోజనము లేదని వదలివేయబడినది.

ఇటీవల వ్యవస్థాపకము, వ్యవస్థాపకము, మొదలగు వ్యవస్థాపకములకు సంబంధము లేదనియు, అప్పుడు ప్రయోజనము లేదును లేదనియుగానీ భావ ప్రకారములను ప్రయోజనము లేదని తెలిసి కొనవలయును.

— సప్తభావములు —

జాతిభేదములకు ప్రమాణములచేత వాచకముల సప్త భావములు. శ్లో. ప్రాచీనభావములకును యుపాత్రిపుట వీరవ । అలనాడైకభావోచ సప్తభావాః ప్రకీర్తితాః । అని యున్నది. — ఎట్లనెద.

ఈ అక్షరములుగల చతురశ్రజాతిలో సప్తభావములు ప్రాయముచున్నాను.

(భావము)	(అంగము)	(అక్షరకాలము)
౧ ప్రాచీనభావము	(౧౦)	౧౪
౨ మధ్యభావము	(౧౦)	౧౦
౩ మూడోభావము	(౧౦)	౬
౪ యుపాభావము	(౧౦)	౨
౫ త్రిపుటభావము	(౧౦)	౪
౬ అలభావము	(౧౦)	౧౨
౭ ఏకభావము	(౧)	౪

ఈ భావములలో ౫ ది యొక త్రిపుట భావమునే అది భావ మందును.—

ఈ ప్రకారముగ త్రిశ్ర మిశ్ర భండ సంకీర్ణాది జాతులకు వ త్రిక్షణముగ ప్రమాణములచేత భావోత్పత్తయనునది యుంచుకొని వాచకములయనును.

ఈ సప్తభావములకే యాసర్వములు తక్కినభావములకు వతురశ్రజాతి లక్షణములట్లేయే వాచకములను యుంచును వివర్యము.

— సప్తభావము —

శ్లో. చంద్రులు రశీభావే వ్యజే కోకిలప్రయే । అభంగచండికాయుక్తే షడతే సింహానందనాః । అనియున్నది.

దీని అంగము.

(౨ ౨ ౧ ౧ ౨ ౨ ౧ ౧ ౩ ౨ ౧, +)

యాభావములు. కన్నయీ చతురశ్రజాతిలక్షణ ప్రకారమే అంగములు యేర్పడినవి గనుక ౧౨౫ అక్షరకాలములు యాభావములకు యేర్పడినవి.—

అయితే శైవినీ మొదలగునారు వ్యవస్థాపకము గలుగు అనంతభావములలో చతుష్కలభావే భావములు ప్రాథమ్యము త్రిశ్రం మొదలయినవనాలుగు జాతులలో వాచకములని చెప్పియున్నాను.

భావ ప్రకరణము సమాప్తము.

హిందూస్థానీ రాగ లాళ్ ప్రకరణము

హిందూస్థానీ కేళిమునందు వాచంటకు రాగ లాళ్ ముల సంఖ్యయెన్ని విషయములగుచు హిందూస్థానీ రాగ లాళ్ ప్రకరణం బరచుచును.

హిందూస్థానీములో వాచంట గానము రాగములు లాళ్ ములు అప్పుడు గవదహ్యము లాచే మనసులు అనగా శబ్దములు ప్రాముచున్నాను.

ప్రథమ రాగములు 6 వీట్లకు వాచంటము దానిని వాచంటి భాగ్యము లాచును 36 స్త్రీ రాగములు అవును. ఇందువలన "శేరాగ-వస్త్రం రాగము" అని చెప్పవచ్చును. కవచరాగములు వీట్ల విధములు.

1 మేఘ, 2 సిరి, 3 వేదక, 4 హిందోల్, 5 మాల్ కళ, 6 వైలో, 7 ఇది 6 ప్రధమ రాగములు.

తక్కిన 30 వాగ్ములు వీట్లకు భాగ్యములు. తక్కినవన్నీ విధములు.

ఈ క్రింద ప్రాముల స్వరములను వాచంట ప్రస్తావనము మించుచున్నవి.

— 3 స్వరములు సేవలు —

కణ్ఠ	మధ్య	గంధార	పంచ	తైల	ధ్రువ
స	ర	గ	ప	ధ	ని
స	గ	ప	ని	ధ	ర
గ	ప	ని	ధ	ర	స
ప	ని	ధ	ర	స	గ
ని	ధ	ర	స	గ	ప
ధ	ర	స	గ	ప	ని
ర	స	గ	ప	ని	ధ

ఈ స్వరములకు హిందూస్థానీ వాచంటము విధముల వున్నవి. ఈ రాగములకు హిందూస్థానీ వాచంటము లందున యిచ్చుచున్నప్పుడు వాచంటము ప్రాముచున్నప్పుడు వాచంటము ప్రాముచున్నప్పుడు వాచంటము ప్రాముచున్నప్పుడు వాచంటము ప్రాముచున్నప్పుడు.

— 4 రాగ లాళ్ ములు —

హిందూస్థానీ రాగ లాళ్ ములను వాచంటము ప్రాముచున్నాను.

సూక్ష్మోపయోగంతరము ౧ ఉపబామువ వాచవలసిన, రాగములు.

లిలావత	అఽయోలిలావత	అలయ్యా
గౌడలిలావత	సుందలిలావత	సజ్జలిలావత
సువాలిలావత	సుగంధలిలావత	సువా
సుగంధ	కోకవలిలావత	సజ్జనారాయణ
సుజ్జలిలావత	బరారా	

౨ వ బామువ అనగా బాముమొదలుకొని రెండు బాముల వజరు వాచవలసినవి.

బరారాచోడి	శోడి	పాపాచోడి
జ్జలిశోడి	సింధుశోడి	పావలి
అపావలి	బరపావలి	బరపావలిపావలి

౩ శోడిని హింజోస్థానీలు ధైరవి యందుదు.

౩ వ బామువ అనగా రెండుబాములు మొదలుకొని

౩ బాములవజరు వాచవలసినవి.

పావలి	సురజ్జపావలి	బరపావలి
బరపావలి	సుజ్జపావలి	గౌడపావలి
లింగ్రాజపావలి	సజ్జపావలి	

౪ వ బామువ అనగా మూడుబాములు మొదలుకొని మూర్ఖాన్తమానమువజరు వాచవలసినవి.

జ్జ	పావలి	మదలాజ్జ
చయ్యాజ్జ	మేఘజ్జ	దీంజ్జ
భవాలి	పూర్వి	పూర్వ

పూర్వ మూలం రాజ్ మూలం గౌర

సూర్ఖాన్తమానము ౧ వ బామువ అనగా సామంతులము మొదలుకొని బామురాత్రి వజరు వాచ వలసినది.

సిరి	జయత్ సిరి	మూర్ఖి
మూలసిరి	గౌడసిరి	సిరియత్
పూర్వా	మోహనకల్యాణ	కల్యాణ
కల్యాణకల్యాణ	అమితకల్యాణ	అమితోద్యోగ
యమకల్యాణ	యమక	యమి
తీజె	వీరకల్యాణ	కామూర్
కామూర్	కామూర్ కల్యాణ	కామూర్ కల్యాణ
కోకవకల్యాణ	భూపాలి	భూపాలికల్యాణ
భూపికల్యాణ	బంధుకోటి	మేఘబంధుకోటి.

౨ వ బామువ అనగా బామురాత్రి మొదలుకొని ౨ బాములరాత్రి వజరు వాచవలసినవి.

కయత్	కాలంకా	బరకలాలం
కాపి	ముల్లకాలంకా	భుజంగ
కయత్ జేహంగ	మూర్ బరకలాలం	బరకలాలం
ఘంజాన్	కయత్ మూర్	గాయ
నాయకా	వీర	బరకలాలం
కావకా	కోకలాలం	యమకలాలం
కల్యాణకా	మియ్యాకలాలం	బావలికలాలం

బాగోళ్ల	వర్షాల్	రాష్ట్రా
మహానా	అధానా	కేథాల్

2 వ భాముక అవగా 2 భాముల రాత్రి మొదలుకొని
3 భాములవఱకు వాడవలసివచ్చెను.

చరక	వోహరి	లలిత్
బంక	మూర్ఖో	బంగారీ
మంగళ	హిందోల్	మూలకాం
కంఠార్	గంధార్	

3 వ భాముక అవగా 3 భాముల రాత్రి మొదలుకొని
రెల్లవాలువఱకు వాడవలసివచ్చెను.

దేవుగాంధార్	దేవునీ	కోజరీ	
రాంకల్లి	గుంకల్లి	పూలకల్లి	
కైకో	ప్రీతుకైకో	వేబాం	
భూసార్	బాహార్	వేపార్	దేవనీ

4 వ భాముక అవగా 4 భాముల రాత్రి మొదలుకొని
రెల్లవాలువఱకు వాడవలసివచ్చెను.

5 వ భాముక అవగా 5 భాముల రాత్రి మొదలుకొని
రెల్లవాలువఱకు వాడవలసివచ్చెను.

వేపు	వల్లూర్	పేపుమల్లూర్
మరక	మూలవల్లూర్	పేమల్లూర్
పాచగ	పాచగ	

— ధృవ్ లోపమ రాగములు —

చౌతార	వస్తూరా	మంపాస్తూ	చతుర్తార
దిరం	కోగీదిరం	బయమంగల్	పవారి

1 తా, టపూ, కిం, రవానీ వీట్లరాగములు.
2 గత్.

3 అదీగత్ - ఇదిమి శ్రగ్గరిగా వకుదును హోలియము
ములో వాయించును.

4 భరావరీ.
5 రవానీ ఇది ప్రీకృగ్గరిగా వకుదును నవలత్ తారా
నమయములో వాయించును.

6 ధమ్మల్
7 ఇంకా అనేక రాగములు వనేక రాగములు మన్నుచి.
8 వేమివ్వమట్టుకు వ్రాసితిని.

హిందూస్థానీలో పాఠే వానిలు.
9 తావీగోబానీ 30వే మియ్యంబానీ అంటారు.

10 గోబర్ పార్ బానీ - 4 బానియ 3 తావీగో బానీ
యను అతిచోకముగా ధృవ్ దంతుటయం రాగము చో
ముగా వాలకింపివట్ల వీట్లస్తుచర్ మట్టుండును.

11 గోపాల్ బాయ్ బానీ - ఇది వడిగా దేశమువంటి
వచ్చివచ్చి చెప్పెదన. 22 వడిగా దేశపు చోకవర్ణముల చో
ముగా నుంటున్నది.

12 మందార్ బానీ - 2 : 3 వడిగా దేశము
3 వర్ణముల రాగములను 3 వర్ణములకు 3 వర్ణములు
3 వర్ణములకు 3 వర్ణములకు 3 వర్ణములు

13 మందార్ బానీ - 2 : 3 వడిగా దేశము
3 వర్ణముల రాగములను 3 వర్ణములకు 3 వర్ణములు

14 మందార్ బానీ - 2 : 3 వడిగా దేశము
3 వర్ణముల రాగములను 3 వర్ణములకు 3 వర్ణములు

15 మందార్ బానీ - 2 : 3 వడిగా దేశము
3 వర్ణముల రాగములను 3 వర్ణములకు 3 వర్ణములు

౫ దాగరబావీ - ఇది త్యాగరాయ కృతులకు పరిగాను మధ్యమకాలమునఃవి తిక్కన కాలముగా బాడటప్పాళియిలు, బంగిదామాలలు నాలుగైదు సాజాలు పెట్టుకొని వాడవి.

౬ నవారంబిబావీ - ఇదే త్యాగరబావీ అని చెప్పవచ్చు. దీనిలో విశేషతాము తిక్క మిశ్ర ఖండములుగా నంగతులు వాడవచ్చును.

← హిందూస్తానీ ప్రబంధశీకములు →

భృగద	తాగ	టప్పా
కోమరీ	బావరా	గజల్
రబ	రేఖా	రవాసీ
మూదారక	హాలీ	ఇబరీ
ఘోర్యా	రిష్లావా	చకో రంగ

ఇందులో పల్లనాతు పాల్లులు, చకో రంగీతు పాల్లులు వ్యవహరు గడిగి యుండును.

హిందూస్తానీనృతులలో

అస్తై - అడగా వర్ణవి

అంట్రి - అడగా అవయవి

అభోగ - అడగా చరణము

ఇది అంతగా రాకుదలియదు తెలివినవర్ణులవ్రాసిరి.

హిందూస్తానీ గాగలొంకరణము సమాక్షము.

నాట్యాభినయ ప్రకరణము

నాట్యమును గురించినను వర్ణనయంబును గురించినను దేప్పు విషయంబులుగలది నాట్యాభినయ ప్రకరణం బనను.

౧ తాండవము ౨ శుభరణు ౩ నాట్యము ౪ లాద్యము ౫ నృత్యము ౬ వర్ణము. అని నాట్యము ౬ విధములు.

దీనిలో కొన్ని యుగకాలు ౨ కైస్త్ర ఆచుచి, కొన్ని రోజుల వోటితో దేప్పును నాచుచి, కొన్ని గిరిములేక తాళంబులకు ఆచుగుణ్యముగా దేవోపకరణ విశేషములతో నాచుచును. కొన్ని గిరితాళయుక్తముగా వర్ణనయ విశేషముగా నాచుచును. కొన్ని రసభావములతో రక్కుచుచును.

ఇది రసయుక్తములు కానయిత విస్టుకువివరణమువ్రాయుచుండలేదు.

ఇకను గీతతాళానుసారంగా నాట్యము జరుగుచు గిరొక్త విభావానుభావాదులకు ముఖాపిఠావయంబు చేత తెలుపుచు గిరొక్తవర్ణములకు ఆరుండుర గానంబొది పొల్లములచేత జూపుచు రక్కులయొక్క రసోభవమును గుంగితిము ఇదియు యుక్తనాట్యభేదములకు వాల్చి కరణములు వ్రాసుచున్నాము.

స్త్రీతీ కలాపంకము ప్రకరణమునకు ౧ వాదము ములు పాగాయంకరణవి వాల్చి కరణము ౨ వాదము

యందు పాత్రకుగ్రాహ్యుక్తిగా కంఠ్య, చంఠ్య, చంఠ్య పాగా యంద వలెనవి చెప్పుచున్నాడు.—

ఈవర్ణనయము మూడు భేదములు. ఉత్తమము, మధ్య మము, అధమము. అవి 3 విధములు.

౧ ఉత్తమము-సహృదయము, అవగా పాత్రపాతుడు పాత్రో క్తివిభావానుభావ సాత్విక సంహారీ భావములను కటాక్ష ఘోషేపాదులచేత, లోకస్వల్ప భావసారంగా నిజముగా కనువల చుచు సీతోక్తానముల అర్థసామ్యశ్రద్ధాసములైన అనుయయితల సయంతాదిహా న్యములచేతను వర్ణనయించుచు వలెనుచుట.

ఇందును, శ్లో 1 కంఠేనాంబుయ్యేతం పాత్రీ శాస్త్రంఽ ద్యయేత్ । యతుభ్యాం వర్షకే ద్యావం పాపాభ్యాం లోక మావరేత్ । యతోహస్త్యస్తోవృష్టి ర్యతో వృష్టిస్తోమః । యతోమస్తోభావో యతోభావస్తోరణః అనియున్నది. దీనిఅనుగుణ్యవయంసాత్వము. అనగా లోమలకరణాంగవిభేద ములచేత వైఖి వృష్టిప్రభావముగావలనవలయును. పాత్ర, కళహాది భావము లభిగయించు తరుణములలో తానుపాతుటకు వలనలేనవయములో గాని లేక అలంకారవృద్ధి సమయము లోగాని, ఈలాటి యవసర్య అనుయయములో, వెనక జ్యోక్తమనీది అయోజ్యంబవృద్ధినుసంబధి తేదనుగుణ్య ముగా కరుణాస్థానములచేత సంగతివేరీ పావలెను. ఇందు చుక పాత్రయొక్క ముఖ్యములు ఏ పాత్రయొక్క అభివ యించు నిజహస్తమును ఏ పాత్రహస్తమును వర్ణనయము నెడనే అభ్యుద్ధుల వివేకగా తెలియజేయును గలగును. ఇది హింసాస్థానచేతములో విశేషముగా వాచకగలది.

౨ మధ్యమము-అర్హాభివయము దీనికి వివరము. వెనక ప్రకృతములు మొదలగువారు పాతుటయు, ఆసీతో క్తములయొరయ్యవలంక ప్రకారము పాత్రము లయిన యిట్లము అను అంగయితల సయంతాది హింసాస్థానచేత పాత్రయభివయం చుటయు, ఇందులకు వదుగునా సాత్వము అలాటి, అది, మొద లయినవి.

ఇందును అవక ఉద్భవకరగాంగవివేచి హింసాచేత అభవే వృష్టిప్రభావముగా నుటయుచేయుట.

ఎగువ తెంపరు, గాంధర్వగార యు క్తములుగా వారు కలో మన్నవి.

3 అధమము-భాగవతసేవారి వాటిములు ఇది అధమ మని నిర్ణయవనని ౨ విధములు.

- ౧ సజీవము అనగా ముఖ్యులు అగుట
 - ౨ నిర్జీవము అనగా వాస్తవ్యాసించుట
- ఈనాటకములీ హింసాస్థాన మహాత్ములు భాగవతలాది నాటకములుగా చెప్పవది.

ఈనాటకలక్షణములలో వనోసంకేతము లున్నవి.

— ప్రకరణము —

ప్రస్తావనాంగములు	67
శుద్ధవిష్యంభము	7
మిత్రవిష్యంభము	7
కలుభయభిభేదము	70
ప్రతిమభయంభ	73
గర్భయంభ	70

2499
14 56

౯ దిల్లీ కేరము అనగా మిరికిని క్షింపి చెల్లుగా వంద బడివచ్చు.

౧౦ ప్రముఖ్యుష్టి - అనగా నల్లగుడ్డు చక్రాకారముగా త్రివృక్షం.

౧౧ ఆరువృక్షము = అనగా క్రింపమిమిమగా వడిగా త్రివృక్షును చూచెడి చూపు.

౧౨ ఉజ్జీ వృక్షుష్టి - ప్రకీరూపము నిలిపియుండుట.

౧౩ అవలోకితము అనగా క్రింపంగా జూచు చూపు.

౧౪ శేత్ర భేదములు. దీక్షిపాంశర్యముచేత రక్ష్యాది ప్రియారాధనములను తక్షణ సంచారీకానములను మొదలగు మానసికభావములను బ్రకాశింపజేయువదిగా కేవలమనుష్టవి గాన వాస్తవ వివరము బాహ్యశ్యమని వ్రాయలేదు.

→ భాగ్యభేదములు →

౧ ఉజ్జీ వృక్ష-అనగా కనుబొమ్మలను మిరికిని నిక్షింపచుట.

౨ పరిశ్రము అనగా రెండుకనుబొమ్మలు క్రిందికివంచుట.

౩ చతురము = అనగా రెండుకనుబొమ్మలు ఎడమగా కీయుట.

౪ కుందిరము కనుబొమ్మలు ముడిచేయుట.

౫ రేరితము = అనగా రహస్యము విరుచువును ఒక కను బొమ్మను వ్యర్థిచేయుట.

నాపాచలభేదములు ౨

౧ వికాసము అనగా సంకోచముయములో ముక్కు- ఛ్చుము లుట్పించుట.

౨ సంకోచము అనగా కోపాసహాయముయములయందు ముక్కు సంకోచింపజేయుట.

→ అభోక్యరాల భేదములు ౩ →

౧ స్పందము అనగా కోపాదివాయుములయందు పెనవి వగవట.

౨ సంకోచము అనగా మూతిముంచుట.

౩ వికాసము అనగా హాస్యాద్యుత్పాదలయందు వివృక్షం.

హాస భేదములు ౫

౧ స్థిరము అనగా చిలువగవృ.

౨ హాసితము అనగా పహాజమైనవృ.

౩ ప్రహాసితము అనగా ఒడలు తెలియని వృ.

౪ అపహాసితము అనగా పరిహాసయోగ్యముగు వృ.

౫ ఉపహాసితము అనగా ప్రభవములో వృ గలిగి కారానిక కారణమును చలచుకొని చూచిమూటి వృ.

స్త్రీవా భేదములు ౪

౧ సుందర స్త్రీవ అనగా సుందరముగా నర్తముగా త్రివృ మెడ. ఇతే అర్థముయము యుంచుట.

౨ ప్రకంపితము అనగా కుంకుమకుం పొరుగును హాత్ర రములిగి గవలించువది.

౩ తిరస్కీనము = అనగా నిరుప్రక్కలను పర్వమునె గవలించువది.

౪ పరివర్తితము అనగా నిరుప్రక్కలను అర్థకుం వ్రాకార ముగా గవలించువది.

పట్టి పాఠకర్మమువలనను వానికభావములు పుట్టుచున్నవి.
పా స్త్రవాలవ్యవహారములు ౧౬.

- ౧ ఉత్పన్నము-అనగా తలవంతు వైగా చేయియొక్కట.
- ౨ అభోముఖము-అనగా క్రిందికికావుట.
- ౩ తిర్యగ్ముఖము-అనగా ప్రక్కలకు జారుట.
- ౪ అవధిగ్రము = అనగా వక్షమునకు వెదుట మందలముగా ద్రిప్పట.
- ౫ ప్రసారితము - అనగా ముందుప్రక్కగా వాలుగు బిడ్డలు ద్రిప్పట.
- ౬ దించితము-అనగా అొమ్ము పెంచవలకొని తలవలకు వెదుమాలులుగా ద్రిప్పట.

౭ మందలగతి - అనగా ప్రతిదిక్కునందును కత్తిద్రిప్పి నెట్టి ద్రిప్పట.

౮ పుష్పకము = అనగా కిరమ్ముపై వ గృహాకారముగా వెదువేరులు జోదించి క్రిందికిదిప్పట.

౯ ఉచ్ఛేష్ఠితము-అనగా చేతులు వెలికినవలకు.

౧౦ కర్మవ్యవహారము = అనగా భజనముమీచుగా వెనుక ప్రక్కకు చేయిపోయివుట.

౧౧ అవిధము = అనగా తఱోదప్రక్కను చేయి వెలికి నెట్టుటగా విదుట.

౧౨ గుంబితము-అనగా చేయియొత్తి వరలోనున్న కత్తిది ట్టి కట్టాల్లోయివట్లు చేయిచి కత్తి అనేతినకొంచెము వంపుగా మంచుట.

౧౩ నస్తుము-అనగా స్తుతించునపుడు చేతని ముందుకు కొంచెముగా జూచియుంచుట.

౧౪ సరళము-అనగా వ్రకి క్రిందికి ప్రక్కలకు జారు పా స్త్రము.

౧౫ అంతోలితము = అనగా తీవ్రగా నడుచునపుడు కర లించు భావంపు.

౧౬ ఉత్సాహితము = అనగా వస్తువును దీసికొన్నట్లుగా ముందుకు జారువచేతని తఱవగ్గరకు దీసికొనుట.

ఈ ౧౬ ను చుచు ప్రవిధ పా స్త్రకరణములను బట్టించు చున్నవి.

— ౩ ఉర్యావ భేదములు ౪ —

౧ నిర్మగ్నము - అనగా ఏనుటి అొమ్ముతో గొమ్ముట.

౨ పార్శ్వసంఘట్టనము = ఇరుప్రక్కల వెంపజొమ్ము లతో మార్చి మార్చి ప్రక్కలుట.

౩ భ్రామణము = అనగా అొమ్ముతో నెదురించి వెనుముటు ఇది అరింగవారులు దువయెంగము

౪ అభుగ్నము = అనగా అొమ్ము గుండుగా భేదముట.

— ౩ కిరాల భేదములు ౩ —

౧ కేచిత = మట్టమునందు నిలిచి నిలువలు వెనుకకు జొత్తువట్లు కట్టెడుకకు నెట్టుట.

౨ భీష్ట = నిలువలు యిరుప్రక్కలకు జొత్తువట్లు కట్టి అదవలయందు అటించుట.

౩ ఉచ్ఛాన్యసీత = విలాస గమన సమయమందొం. నది, నభావంబు

అక్షరములు గ.

౧ మహావచనం - అనగా సంకీర్ణములు జరిగింది యని నటించుట.

౨ శోకపదము = అనగా సెనుపాదముల బొట్టిన ప్రేమ నొకదానితో నొకదాని బట్టుకొని నటించుట.

౩ కుశ్రీ - అనగా సెనుపాదములు ము క్రైచ్చుచిచ్చుల వలె కొంచెము అభిముఖములుగానుంచి నటించుట.

౪ మగల్గి-అనగా సెనుపాదములు వరపురము మెట్లగా మందినటించుట.

ఇవి సెనుపాదములు చేర్చి వ.మునుకుగాని, మెట్లగా ముచ్చటగాని అనగా వ.ములాగున నటించుచున్నట్టి.

స్వీయమచారి భేదములు ౩.

౧ అక్షరములు - అనగా ఎవరినో పాదములెత్తుట.
౨ సూచిముదము - అనగా మూచికు పాదమెత్తుట.

౩ పోలూపాదము - అనగా పాదమెత్తి ఎవరినో మూచకు ప్రకృతిని అటొనింపట.

సమకాలభేదములు ౩.

౧ అక్షరములు, ౨ క్రమము, ౩ శోకపదము. ఇవి నిలిచియున్నచో సమకాలములు.

సమకాల భేదములు ౩.

౧ అక్షరములు, ౨ క్రమము, ౩ శోకపదము. ఇవి నిలిచియున్నచో సమకాలములు.

సమకాల భేదములు ౩.

కరణ భేదములు ౧౦౮.

కటిశ్రాంతము = అనగా చదుచూపించుట.
చందరచిత = అనగా పదిగా వచ్చు లేక నిలుపుట.

లలాటలీలక = అనగా ముందుచేతులొనించి పాదములు వెనుకనుండి అలాటము వలకు రానిచ్చుట.

మయూరలలిత = అనగా అచేరిన పాదములు మైకెత్తి మయూర సింధము విచ్చివట్టు ననుటయగుట.

ధక్రముదల = అనగా నిలుపుకొని పాదములొచ్చి మొగ్గచాటివట్టుగా వెనుకనుండి చేతులు క్రిందనొచ్చు క్రమా ముగా చేపామును చుట్టుదిచ్చుట.

నికుంచితము-అనగా చేపామును ముంచుకుంచుట.

గంగావరణము-అనగా ప్రక్కలను నావవలెనే చేపా మును వంచి చెంగలించుట.

ఇవి మొదలుగుచు ౧౦౮ భేదములుగలవు.
౧౦౯వ భేదములు.

౧ అపరాధిత-అనగా వెనుకించుట.
౨ సూచిపాదము-అనగా సూచివలె పన్నుగా అక్షర గోచరము చేయుట.

౩ పరిచ్ఛిన్న-అనగా తన యాకృతిని వొడ్డికేయుట.

౪ విచ్ఛిన్న-అనగా ఆకృతిని విస్మరము చేయుట.

౫ రచిత-అనగా చెంగలించుట.

ఇవి మొదలైన శీర్షిక పాదాంతరణ భేదములు ముఖ్యము లయినవి ప్రాసాసన విష్ణుమేళనమువలన కనేకములు గల్గుచున్నవి.

ఇవను పదార్థములను తెలుపునట్టి యపంఠములే సంయుక్త పాస్తముల వివరము ప్రాయములను నిది హస్తశాస్త్రమందువలె వివరింపబడుచును. నందులకు తత్సామ్యములనుమాత్రము ప్రాయమున్నాను దీక్షివినయోగవివరము అయాగ్రంథములలో జాగ్రహము.

అపంఠములపాస్తములం అనగా ఒకచేతిలో లట్లు వలసియు. ౨౦

౧ కలశ	౧౧ కెల్ల	౨౨ వ్రమర
౨ త్రిపాక	౧౨ కటకాముఖ	౨౩ హంపాద్య
౩ అర్చకాక	౧౩ నూది	౨౪ హంపాద్య
౪ కర్పూర	౧౪ చంద్రకళ	౨౫ సంకళ
౫ మయూర	౧౫ కాలి	౨౬ ముగళ
౬ అపంఠ	౧౬ పద్మకేంద్ర	౨౭ తామ్రచూడ
౭ అకళ	౧౭ మృగకేంద్ర	౨౮ త్రిమూల
౮ కళకుంఠ	౧౮ సింహముఖ	౨౯ తార్కకాథ
౯ ముష్టి	౧౯ లాంఘాల	౩౦ తా
౧౦ కిఖ	౨౦ వాలకర్ప	౩౧ అర్చమాది
	౨౧ చతుర	

అపంఠములపాస్తములం అనగా తెండుచేతులతో లట్లు వలసియు. ౨౧

౧ అంఠ	౯ కటకాముఖ	౧౨ మత్స్య
౨ కలశ	౧౦ కటకాముఖ	౧౩ మూర
౩ కలశ	౧౧ కటకాముఖ	౧౪ అకళ
౪ కలశ	౧౨ కటకాముఖ	౧౫ కరుడ

౫ దోల	౧౩ చక్ర	౨౧ వాగబంధ
౬ పుష్పపుట	౧౪ సుపుట	౨౨ భట్ట
౭ దీర్ఘంక	౧౫ పాక	౨౩ కేరంద
౮ కిలింగ	౧౬ కీలక	౨౪ అపహిస్త

అపంఠముల పంఠములపాస్తములలో బొంధవ్య హస్తములు. ౧౧

దేవతా హస్తములు.	౧౬
వరగ్రహ హా	౯
దశావతార హా	౧౦
చతుర్వర్ణ హా	౪
ద్రువిర్ణరాజ హా	౨౮
పముక్త హా	౭
పుణ్యపదీ హా	౧౪
వృక్ష హా	౨౩
సింహాద్విమృగ హా	౨౧
పక్షి హా	౨౧
జలజంతు హా	౫

మన్వజ పంఠములను ప్రయోగింపబడు అయా బాగా ప్రయోగముచేసినప్పుడు గలుగు అలప్తాది కేవలములు ప్రాయములన్నాను.

౧ అరవిందముస్త్రీ క్రమములను ప్రయోగముచేసి కార్యము చేస్తావను గలుగును.
౨ అశోకముస్త్రీ క్రమములను అభిము చేసి కార్యము లోపవను చేయును.

౧ మాతము. ప్రయోగస్థలము శివస్థు దీనికార్యము విస్తోహముచేయుట.

౨ నవమట్టి కంఠ ప్రయోగస్థలమునేత్రములు దీనికార్యము చేహమునుష్కించుట.

౩ పీలోర్థలము. ప్రయోగస్థలము గుహ్యము దీని కార్యము వ్యతిరేకంబుట.

ఈవంశమువారి ప్రయోగోద్దేశ్యము వధినయించి మరణోద్దేశ్యమును గనుమఱచి వాగప్రయోగమును నిలవ జలమును వీలగుచే మరణము వధినయించుచుండనుట నాటక హాసేత నిర్ణయము గలక యిట్లుచేయుటలెను.

ఈ హస్తములలో ముఖ్యములయినది వ్రాసేతని అను యిత టంయిత హస్తములవలన వానావస్తువుల అర్థములు అలంకారములు భ్యులు శ్లేషలు ప్రపంచములో నెన్నిచదాన్యములు గలవో వాని యన్నిటిని హస్తములచేత చూపించుచువనిగా నుండుటచేత వాగ్మోక్షక హస్తములు వానాన్యములు చెప్పి యుండుటచేత వతివిస్తార నుండుటచేత వ్రాసులేదు.

ప్రచేమము కర్పితవృక్షులు ఆయాగ్రంథములలో జాను కొనవలయును. ఇదిగోక హస్తవ్యాకరణ ప్రామాణ్యము అని గలవు. అది చేర్చుముకురుటకుబట్టి చారుటకుబట్టి చేయొత్తటకు బట్టి యిట్టిహాసేతనుబట్టి నిర్ణయించిన సంకేతములు గనుక యీ వ్యాకరణ ప్రామాణ్యము ద్విరంకతులుగా నుండుటచేత విను వ్రాసుటలేదు.

పేర్చిదీనివరము

దీని అంగములు ౫

౧ గర్భరము, ౨ వివమము, ౩ భావాశ్రయము, ౪ కవిచారితము, ౫ గీతము దీనిలక్షణములు విశేషముగా చేబరూపగా నున్నవి. ఇందులో ముఖ్యము.

—→ పుస్తకముల వివరము —→

అనగా పాత్ర, వంగమధ్యముననువచ్చి పరాకాష్ఠము లతో గరుడవచ్చి, చెక్కలవలె శేతులు చక్కలకుజాచి లేఖప్రమాణముగా నిలిచి పథానాయకుని గుడికంటజాచి యువకులాలి మెడిమెకు కుడికాలి వెన్నకైలుపుని అక్కడినుండి కుడిచైత్రుగా ఆ బొటనకైతలును నేలమీద లేచిగా ఆచ్చి గర్జలు అకవ లాగున ముండుకు కుడిపాదము కానిచ్చి. ఈతీరిక మూడు మాదులు చేరి సరిగానిచ్చి వంశముకల్లు ౧. యిది పుస్తకములవి. పటపాటము మొదలయిన అక్షరలకు పొట్టువెప్పబడియున్నవి.

ఇందుకు ముఖ్యములయిన అక్షరములు ౬

౧ కటపాటము-అనగా రెండుపాదములు ధూమియించు మోచి వృత్త్యముచేయుట.

మెడిమెలు ధూమియించుమోచి వృత్త్యము చేయుట గూడ పటపాట మనంబునను.

ఈ అక్షరము పొట్టు. తక తక తక.

౨ మువము-అనగా రెండుపాదములును ధూమియించుచు రెండుపాదములందు మఱవెయింక పాదాంగుళము లుంచి రట్టు.

ఈ అక్షరము పొట్టు. ధక ధక ధక.

3 సూరివృత్తిములనగా, నొకపాదములేట్టి యందుటగా చేయక పాదము చక్కాయిత్రమమున నురుతుటొనుట.

పాల్లు. తక్కింటికితక తక్కింటికితక తక్కింటికితక.

4 అకాదిమము-అనగా భూమిని లగ్నాగ్రములుగా రెండపాదములను నదిగామంది చక్కాయమునక మెడినెలు భూమిపాద్యక వృత్తిముచేయుట.

పాల్లు. దిగ్గతు దిగ్గతు దిగ్గతు.

౫ సిరివీరము = అనగా సమపాదమును నొకపాదము ముందల తట్టి వ్యక్త్యాగ్రముగా రెండపాదము కుదియదీసి తచ్చాక ముందల నడిచినకాలు కుదియచేయుట.

పాల్లు. కుమరుకు కుమరుకు కుమరుకు. మరియును భూమి యందు ద్విభావముగానున్న చాచాలు జంఘలచేత కుదియించుట. ఈ అడవపాల్లు. ౩౫ ౩౫ ౩౫.

6 పాలాభిధము = అనగా భూమి లగ్నాగ్రమైవా మాఘీ యందగా పార్శ్వములచేత వట్టి యవ్యపాదముతో సవ్యావవ్యముగా నుంచుట.

పాల్లు. తమధికు తమధికు తమధికు.

ఈ 6 అడవయొక్క ప్రస్తావముచేత ననేకములయొక అడవలపుట్టాయున్నవి గాల్పి యూహించుకొనవలయును. ఆ అడవలకు పాల్లుసూతా పై లక్షణమునుజూచి చేర్చుకొనవలయును. గ్రంథవిస్తరభీతిచే వ్రాయలేదు. ఏయేలక్షణములకు దిట్టముగా జాతకమువారు ఆహులక్షణకొత్తమును జూచుకొనవలయును.

వాట్యాధిరయ ప్రకరము దరూప్తము.

శబ్దవాద్య ప్రకరణము

శబ్దములనుగురించి అనగా పాల్లులను గురించియు వాద్యములనుగురించియు తెచ్చవించయెటు గలది శబ్దవాద్య ప్రకరణ మనంబుదను.

మృదలాదివాద్య పాస్త్రపాటనములకు దొరుగోలు క్రమము. శ్లో॥ వివర్ణోక్త పాతానాద్యయాచం ప్రతిపాద్యతే। తేహముత్పాటకోక్త్యాల్లాల్లాకతో లక్షయేత్ సుధీప ఆని యాన్నది. ఎట్లనగా, పాస్త్రపాటనములకు శివ్రనియొక్క నదోక్త జాతముఖమువలన పుట్టిన పాల్లు.

వేళ్లు	పాల్లులు
౧ నాగలుభము	దీనిపాల్లు = పసి.పసి.వనసి
2 బవనము	దీనిపాల్లు = వన.సి.ద.సి.ద.సి
3 ప్రత్యేకము	దీనిపాల్లు = సి.ద.సి.ద.లా
4 వికరము	దీనిపాల్లు = క.క.త.క.త.క.
౫ చంచరము	దీనిపాల్లు = తి.త.తి
6 విమేషము	దీనిపాల్లు = ఛో.ఞి.ఛో.ఞి

జానుచేదముఖము వలన గలిగినవి.

- ౧ వ్యక్తికము = ఏ.చ్యా = తత లు కుట
- 2 వశోహారము = " = దోహార
- 3 పుల్లవిమేషము = " = దొంగిన.దొంగి.ఞింగి

- ౪ కుండలిదిక్షేపము దీనికొప్పు = భ్రాం - భ్రాం - గాం గాం
- ౫ వ్యవధిలిఖ " = భ్రాంగిలతాతా
- ౬ భండనాగబంధము " = తిలవోంభ్రాంలివభేరభే
- ౭ పూరకము " = టకు రేఖం రేఖం

అభ్రాంశవక్ర్రోవ్యవములైవది.

- ౧ అలగ్నము దీనికొప్పు = తత కిల నికెకా తా
- ౨ సుపారము " = భధణి
- ౩ ద్విక్రామము " = తతిధిని తతిధిని
- ౪ వివములితము " = టకునగు టకునగు
- ౫ స్ఫురితము " = భరితు భరితు
- ౬ స్ఫురణము " = భరివతి

తత్యేయవముఖవస్యములు.

- ౧ కుప్పి = దీనికొప్పు దరికిల నికవగదా
- ౨ వ్యవస్ఫురణము " = టటకు టటా
- ౩ ఉత్సర్జిల్లము " = వనగివన - భువనగివనఖు - వనగివభరి
- ౪ వలితము " = వంభేకంభేభే
- ౫ అపప్రకృమము " = భ్రాంలివని భ్రాంలివని
- ౬ తకారము " = తత్తా
- ౭ మాతెక్యావలి " = ధిధి

శుభాశముభోవ్యవములు.

- ౧ సువ్యభేరము దీనికొప్పు = వవభ్రాం వవభ్రాం
- ౨ వికటము " = నినిక నినిక
- ౩ వద్యకము " = కి కి

- ౪ భరితమున దీనికొప్పు ధిధికిలి
- ౫ అప్రస్థలితము " = చకినని
- ౬ అనుత్సర్జిల్లము " = భరితిలతా
- ౭ భండము " = భ్రాం

ఇవి యాశ్వరంపంచముఖమువలన బుద్ధివ హా వ్యపాటక పొట్టులు.

దీనిచొర వనోములగు పొట్టులుపుట్టి పొట్టు ప్రస్తావ మేర్పడినది.

ఈపొట్లు వశిగాహ స్తమున భాయింవవలనినవియు, వామహా స్తములో వాయింవవలనినవియు విభజించి వ్రాసి యున్నవి. అందుకు నొకశ్లోకము వ్రాయుచున్నాను.

శ్లో. అంగుష్ఠీరక్షిణోహా వృ ప్రటాచ్చేస్తుహాయుల్లగేత్, స్వప్రటా కీకయేద్యాయ వృహా పాగ్యంతకాభవేత్.

అని యీలాగున విభజించియుండను కుడి తలనీ వాయింవటను అనేకములు వ్రాయబడియున్నవి.

ఇది తెలిసి యాపొట్టును వాచ్యములో కుడియెడను హా స్తములలో వాయించి మధ్యకొడి వాచ్యములో నోటొప్పు కలిపివల్లు శబ్దము కలిపించుచు వాయించువాడు అక్షణజ్ఞు వనం బునను. అట్టివాడు తనవాచ్యములకు పొట్లు నోట అనగల్గెను.

అట్లులేక కుడియెడను హా స్తపాటకములు తెలియక తప్ప గాను, తాళలయగు నదిగాను వాయించుచు పొట్లు నోటబలికి నట్లు వాయింవకాలని వానిని అయిజ్ఞునియిని మాత్రము తెప్ప వలెనేగాని అయింముతెలిసి వాయించు వానినిగా తెప్ప నూవగు . ముగ్ధులుగా వైచీవీణ యగుతినోము వలన

పాపములను కష్టాన్వయముగా పాపములను, పుష్పవిముక్తయిలో
 వోకటిగానని చెప్పవచ్చుగాని మూడుగానని వాద్యను కైత్తి
 వ్రువ ప్రకారము శక్యముగాని లేక పుష్పముగాని ముక్తయిల
 యను తత్వపాపములను, నిష్పిది గాయముని చాతుర్యములు.

— బాధ్యులు: పాపశక్యము —

పుష్పవి పాపములను పుష్పకారముగాని పుష్పముగాని
 త్రి క్రమిక్రమ వివ్యాజ్యములు చేసి పాపము కొనుగోలివచ్చువాను
 గాని వాద్యనుపించి, పుష్పవి యెన్నగడ ప్రకరమోక్షము
 గాటి "తేజోగత" అని మూడవవ్యక్తిలు ముక్తయి సరిపుచ్చు
 టము, వివిధముగానే "ధనుశ్శతతేజోగత" అనిగాని యింక
 కొంతవొట్టుకొన్న గంధివ్యాజ్యములను ముక్తయినిగాని యిది గ
 గాని ౨ గాని ౩ గాని పుష్పవియొక్క ప్రకరమోక్షములను సరి
 పుచ్చుటము.

మఱియు చతురక్రమాది ప్రపుటలొకములో పుష్పవి
 పాపగా త్రి క్రమిగా వాద్యము జరిగి వై ప్రకారముగాముక్త
 యిలు సరిపుచ్చుటయు, నిజేరిగ త్రి క్రమి క్షణదాని చాతి
 లొకములను ప్రత్యేక ప్రత్యేకముగా నెలాళమునకై నను తిన్న
 ములు యేకచారి గాగాని వై కెన్న చాతియగరులు పుకర
 ములుగాగాని వాయించి వై ముక్తయిలు పుష్పవి యొక్క
 యాద్యక్షయములను సరిపుచ్చుటయు.

మఱియు నేలాళములో పుష్పవి పాపితే మిక్రమాది
 ప్రపుట, అక్షరణే భువనాది ప్రపుట లేకని వ్యత్యాసములలో
 పుకరలోగాని, ముక్తనాటిలోకానీ, యుండు నేలాళముల
 కియను వచ్చువారోక్షములను చుక అక్షరములమీద నె

చేసి వాయించుటయు, లేక కొనుగోలివచ్చుటయు చేయుట,
 ఇయిల చుకక్రమము, చతురక్రమాది ప్రపుట లా అక్షరముల
 కాలము, త్రి క్రమాది ప్రపుట ౩ అక్షరములకాలము, కినిని
 యిపుచ్చు కుండము పుష్ప, ఎదిమిచేట్ల గాని ఏకమునుదులు గాని
 ఉక్రమాను చతురక్రమాది ప్రపుట లా అక్షరములు ౩
 అద్యక్షములు తెప్పించియు, త్రి క్రమాది ప్రపుట ౩ అక్షర
 ములు లా అద్యక్షములు తెప్పించియు గాని సరిపొచ్చుమున్నవి.
 ఇచ్చేరిగ నేయలొకములను బట్టియైచు ఉక్రకారము చుక
 కము యిచ్చేరి వచ్చువారోక్షములను సరిపొయి అప్పటికి
 ముక్తయి అన్నింటిని సరిగా వచ్చుమున్నవి.

మఱియు పాపములను లా కొంగములచాది నిష్క
 చాతుర వేరినొనుచు వాచియు వాయించువాను లానిల
 యాక్షరకాలములను బట్టి పుష్పవి యాద్యక్షములను నిచ్చుముక్ష
 ముల కాలముని యెఱిగి లాళము నిచ్చు యింతుకొని సవర ముక్త
 యింపుట పుష్పవి ప్రకరమోక్షములనుసరిగా ముక్తయింపు
 యిచ్చుటయు, నిదిగాక మూడు ముక్తయింపురిచ్చుటలో కొన
 ముక్తయిలో చురముగా మూడు ముక్తయి లిచ్చుట.

పాపములను సరిగా ముక్తయింపు వాద్యమును ఇచ్చుటలేదు.
 ఇకకెట్లనగా కృతియొక్క పుష్పవికి అనుబంధిని చరణములను
 అంశ్యాక్షరములను సరిగా ముక్తయింపు యిచ్చుటగలదు.
 ఇదిచేయవారికి వాగాయించుచుగాని వాద్యగానికి క్రమ
 సర్దుక యగును.

ఇది మొదలగునట్టి వాద్యముని చాతుర్యములు.
 భాగవతము... 7

అభిముఖ చాత్ర చాతుర్వ్యము

లోకములో స్త్రీప్రభువులు మంచి పట్టులయినవారు చిన్నవయస్సును గలిగియుండుట వ్యతిరేకముగా సభానాయకునిగా మంచి పనుల నతనితో గలుగు సంభోగ విక్రలంఛకృష్ణాగ్రములయందు నేటిభయముల యలమునీకేక యోచనము మదితో భాష్యాత్మకైయి లేని విధానమునాన పాపిష్ఠ పంచాభిషేకము లేని విధానములలో వాతావృత్తి లేని యాలోచనములుగా వాస్తవములుగా వనరుగలిగియుండు గరుడములు.

అప్పుడు రూపమునభ్యుత్పన్న నాట్యరంగముని తోచక వాస్తవముగా వాస్తవ్యులగుమని తోచునట్లు లభింపఱుట.

నాట్యవిషయములో ననేకములయిన గట్టలవంద, పాదములను గట్టించువీధుల అయోచనములలో నన్నిగట్టలు మ్రోగునవిగాను, కొన్నికొన్ని పదునములలో ౧౦ లేక ౪ లేక ౧ శుభ్రకారము గట్టలు మ్రోగునను వివరించవలెను.

చతుశ్చక్రికవిక్ర భుజాదిజాతులు గలిగిన విద్యార్థుల ముగాను వాకచాత్రలో నుండి మఱియొకచాత్రలో ముక్తయింపువేడుటగాను ఒకటిగాని రెండుగాని మూడుగాని ముక్తయింపు విధము.

మూడు ముక్తయింపువిధములలో, కొనకముక్తయింపుచున్నగా మూడు ముక్తయింపుచుటగాను నుచుండుటయు.

అంక, కరణ, విశేషాచలయందు తగ్గు నిగ్గు జగ్గు పోల్ల ఛది వెలవనినాట్రలో మదగలములకే కనుకలగుట.

ఇంతవఱకునేత్ర నాపాపకృష్ట చతుశ్చక్రి చాలములు, మృదుమహోహారములుగాను భాషించాలనామిలు ఆయా పదునములలో అనగా తగ్గు, జగ్గు, పోల్ల, చాత్ర, ప్రత్యేక, తిక్కగాదియములయందు పాపపాప విద్యార్థములకు సరిగా మహోహారముగాను నుండు ఆయాచలయములనుబట్టి వ్రాసిన చిత్త ప్రతిమలకే నూచుచాటి గనుమహోల్లు కనుకలగుటయు.

అది అలసినయములయందు మహోహారముగా వ సంకతులువేసి పానుటయు.

ఇది క్షణ సురకమృతిలా తాలవనిలా తిరుచునోభంధే అను నచర ప్రకారమున క్రమమేర్పడియింపులు ముఖము నుండు ప్రకాశించుచుండగా రేచుడుగా కార్యములు వచ్చుచుండగా వ్యక్తికతో సంకతులుపానుట పథ్యమహోహారముగా నుండును. ఇవి పాత్ర చాతుర్వ్యములు.

అభిముఖ చాతుర్వ్యము

వస్తువకాని చాతుర్వ్యము పాత్ర అవసరము నదిగా కొనుగోరువుట, వాచనముకట్టుట ఇది పాత్రను చేయూరగా నుండును.

పాత్ర యభిగయించునయములలో అయోచనభాషాను గుణ్యముగా మృదుమహోల్లలోయి వివహోల్లము తాపాది భాషా ద్విభాషములు పాత్రను గలుగునట్లుగా నయంపూరణ రంగతులువేసి పానుట.

ఇందువలన పాత్రను గుణాచారులు ప్రకాశించుటకు ప్రోత్సాహించుటగా నుండును.

సంస్కృత గ్రంథ మొలు

	ప్ర 1-2 లా. ర.
కాలాచారములు, పెద్దది	0 2
కాలాచారములు, చిట్ట	0 4
క్రమ ప్రాచారములు, చూపించుకొను	6 0
" మొదటి	8 0
" మంచుకొను, చూపించు	2 0
" ఉత్తరములు, చిట్ట	0 12
" చిట్ట, 15 వ్యాసములు	70 0
" వ్యాఖ్యానములు, సాధారణములు 2 వ్యాసములు	25 0
" వ్యాఖ్యానములు, సాధారణములు	3 0
" వ్యాఖ్యానములు	3 0
" మంచుకొను	4 0
" మంచుకొను	5 0
కాలాచారములు, తెలుగువారికి	0 12
కాలాచారములు	0 10
కాలాచారములు, తెలుగువారికి	0 12
కాలాచారములు, తెలుగువారికి	0 12
కాలాచారములు, తెలుగువారికి	0 3
కాలాచారములు, తెలుగువారికి	0 3
క్రమ ప్రాచారములు, సాధారణములు 3 వ్యాసములు	40 0
క్రమ ప్రాచారములు, సాధారణములు 2 ..	15 0
క్రమ ప్రాచారములు, సాధారణములు K. ...	15 0

వెలుగు విద్య విభాగము, హైదరాబాదు లాండ్ బ్యాంక్,
గ్రూపులము 292, హైదరాబాదు

మొత్తం మొదలు 2499

1960

TELUGU

Call No. 222

Author పి.పి.

Title సాధారణములు

Due on

Tel

1. Books returned

2. Borrowed every book them and pay for damaged,

Help to keep the